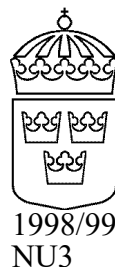

Näringsutskottets betänkande

1998/99:NU3

Utgiftsområde 21 Energi

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1998/99:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller utgiftsområde 21 Energi,

dels 11 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Närings- och handelsdepartementet.

Sammanfattning

I riksdagens energipolitiska beslut år 1997 underströks vikten av att det energipolitiska omställningsprogrammet blir föremål för en kontinuerlig och ingående uppföljning, där uppnådda resultat ställs mot anvisade resurser och uppställda mål för åtgärderna. Utskottet konstaterar i betänkandet att resultatredovisningen i budgetpropositionen är inriktad på prestationer. I takt med att programmet fortskrider kommer kraven på resultatinformation att öka. Utskottet välkomnar att en särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet har tillsatts för frågan om utvärdering av de energipolitiska åtgärderna. Arbetsgruppens insatser bör, menar utskottet, leda till en resultatredovisning som är baserad på en relevant verksamhetsindelning. En sådan ger riksdagen möjlighet att fortlöpande följa måluppfyllelse, resursåtgång och fördelning av resurser inom det energipolitiska omställningsprogrammet.

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag till fördelning av ramen för utgiftsområde 21 Energi – totalt ca 1,7 miljarder kronor – på olika anslag. Företrädarna i utskottet för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, och Kristdemokraterna deltar inte i beslutet om anslag. De erinrar i särskilda yttranden om de budgetförslag som framlagts av respektive parti. I förhållande till regeringens förslag för utgiftsområdet ville Moderata samlingspartiet minska utgiftsramen med 773 miljoner kronor, Kristdemokraterna med 60 miljoner kronor och Folkpartiet med 790 miljoner kronor. Företrädaren för Miljöpartiet understryker i ett särskilt yttrande att partiet för efterföljande budgetår önskar se ett högre anslag för omställningsprogrammet.

Inledningsvis i betänkandet avstyrker utskottet ett motionsyrkande om att den s.k. avvecklingslagen skall upphävas. Enligt utskottets uppfattning är de skäl som var vägledande för riksdagen att godkänna avvecklingslagen fortfa-

rande giltiga. I en reservation (m, kd, fp) hävdas att de principiella brister som vidlåder lagen är tydliga, vilket bekräftas av den prövning som Regeringsrätten nu genomför.

Utskottet tillstyrker regeringens begäran om bemyndigande att även under år 1999 kunna överskrida det tidigare uppförda anslaget för ersättning i samband med avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket. Utskottet framhåller dock att regeringen torde behöva utnyttja bemyndigandet endast vid en situation då ett tidsmässigt tvingande beslutsläge förekommer samtidigt med en tidpunkt då riksdagen inte är sammankallad. I en reservation (m, kd, fp) sägs att bemyndigandet är obehövligt och att det är oacceptabelt att riksdagen frånhänder sig beslutanderätten över statens budgetmedel på det angivna sättet.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ett nytt stödsystem för landsbygdens elektrifiering. Finansiering skall ske med intäkter som Affärsverket svenska kraftnät har i sin verksamhet. I sitt ställningstagande betonar utskottet vikten av att bestämmelserna för stödet ges en distinkt utformning, så att den utgiftsnivå som regeringen har förutsatt kan hållas. Vidare förutsätter utskottet att regeringen årligen till riksdagen lämnar en redovisning om kostnadsutvecklingen. Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet är positiva till syftet med stödet men kritiserar i en reservation utformningen av bidraget. Reservanterna påpekar att förslaget strider mot grundläggande principer för utformningen av statens budget enligt bestämmelser i budgetlagen. I stället anser reservanterna att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om anslag till stödet över statsbudgeten.

Utskottet tillstyrker slutligen regeringens förslag om investerings- och finansieringsplan m.m. för Svenska kraftnät. I en reservation (c, mp) avvisas detta förslag i de delar som berör Polenkabeln.

Propositionen

I proposition 1998/99:1 föreslås under utgiftsområde 21 Energi att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 1 Bidrag för att minska elanvändning besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 300 miljoner kronor under åren 2000–2002 (avsnitt 4.4),

2. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 2 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 570 miljoner kronor under åren 2000–2002 (avsnitt 4.4),

3. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 3 Åtgärder för effektivare energianvändning besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 21,4 miljoner kronor under åren 2000–2002 (avsnitt 4.4),

4. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 4 Energiforskning besluta om stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 952 miljoner kronor under åren 2000–2004 (avsnitt 4.4),

5. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 5 Energiteknikstöd besluta om stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 335 miljoner kronor under åren 2000–2004 (avsnitt 4.4),

6. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 6 Introduktion av ny energiteknik besluta om stöd till introduktion av ny energiteknik som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 1 150 miljoner kronor under åren 2000–2004 (avsnitt 4.4),

7. bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 7 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 23,6 miljoner kronor under åren 2000–2004 (avsnitt 4.4),

8. bemyndigar regeringen att under budgetåret 1999 enligt 6 § andra stycket lagen (1996:1059) om statsbudgeten besluta att det under budgetåret 1998 uppförda ramanslaget B11 Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket får överskridas om ett nytt riksdagsbeslut inte hinner inväntas,

9. som inriktning godkänner investerings- och finansieringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för perioden 1999–[2001] enligt vad som anförts i avsnittet 3 Statliga myndigheter och verk, under avsnittet Investering- och finansieringsplan samt beredskapsåtgärder,

10. godkänner omfattning och inriktning av Affärsverket svenska kraftnäts beredskapsåtgärder enligt vad som anförts i avsnittet 3 Statliga myndigheter och verk, under avsnittet Investering- och finansieringsplan samt beredskapsåtgärder,

11. ger regeringen finansiella befogenheter rörande Affärsverket svenska kraftnät i enlighet med vad som anförts i avsnittet 3 Statliga myndigheter och verk, under avsnittet Finansiella befogenheter,

12. bemyndigar regeringen att låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån och placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret samt att i övrigt ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad som anförts i avsnittet 3 Statliga myndigheter och verk, under avsnittet Finansiella befogenheter,

13. bemyndigar regeringen att meddela närmare föreskrifter om bidraget för statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning samt godkänner finansieringen av verksamheten enligt vad regeringen anför i avsnittet 5 Övrig verksamhet, under avsnittet Det nya stödsystemet,

14. för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt uppställning i bilaga.

Motionerna

De motioner som behandlas här är följande:

1998/99:Fi211 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) såvitt gäller yrkandet (20 delvis) att riksdagen för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 Energi [med följande förändringar i förhållande till regeringens förslag (mkr)]:

Anslag	Regeringens förslag	Anslagsförändring
Uo 21 Energi	1 681	-790
B 1 Bidrag för att minska elanvändning	355	-187
B 2 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	135	-71
B 3 Åtgärder för effektivare energianvändning	65	-34
B 4 Energiforskning	398	-209
B 5 Energiteknikstöd	130	-68
B 6 Introduktion av ny energiteknik	230	-121
B 9 Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige	200	-200
B 10 Nytt anslag: Östsäkerhet		+100

1998/99:Sk707 av Dan Ericsson (kd) såvitt gäller yrkandet (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulansåtgärd för tilläggsisolering.

1998/99:MJ747 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandet (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det investeringsbidrag som införts enbart skall gå till teknikförbättring i befintliga vattenkraftverk.

1998/99:MJ776 av Agne Hansson (c) såvitt gäller yrkandet (1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt möjlighet att erhålla investeringsbidrag för etablering av vindkraftverk.

1998/99:MJ803 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) såvitt gäller yrkandet (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förordning 1998:22 om statliga bidrag till vissa investeringar inom energiområdet.

1998/99:N205 av Lars Björkman och Elizabeth Nyström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade regler för att stödja svensk vindkraftteknik.

1998/99:N228 av Carl Bildt m.fl. (m) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

5. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de energipolitiska programmen,
6. slopar investeringsstöd för ny energiproduktion i enlighet med vad som anförts i motionen,
22. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt drift vid kärnkraftverket i Barsebäck,
35. beslutar att upphäva avvecklingslagen den 31 december 1998 i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:N241 av Göran Hägglund m.fl. (kd) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

2. beslutar att avskaffa anslaget B 11 Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket,

3. avslår regeringens förslag om att bemyndiga regeringen att överskrida anslaget B 11 Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket,

4. beslutar att upphäva beslutet om att bemyndiga regeringen att träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft AB och med eventuella andra parter,

9. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Delegationen för åtgärder för el- och värmeförsörjningen i Sydsverige,

11. med följande ändring i förhållande till regeringens förslag anvisar anslagen under utgiftsområde 21 Energi (mkr):

Anslag	Regeringens förslag	Anslagsförändring
B 9 Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige	200	-60

1998/99:N261 av Birger Schlaug m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidrag för konvertering från elvärme samt bidrag till fjärrvärmeanslutning,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biobränslebaserad kraftvärme,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vindkraft,

5. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om småskalig vattenkraft,

6. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upphandlingsförfarande för ny elproduktionsteknik med förnybara energislag,

7. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om teknikupphandling av energieffektiv teknik,

8. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunal energirådgivning m.m.,

9. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om motoralkoholproduktion från skogsråvara,

10. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompletterande användning av anslaget för introduktion av ny energiteknik,

11. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om investeringsstöd för solvärme,

12. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beräknad fördelning på anslag inom utgiftsområde 21 Energi för åren 2000 och 2001 [med följande förändringar i förhållande till regeringens förslag (mkr)]:

Anslag	Regeringens förslag			Miljöpartiet		
	Förslag	Beräknat		Avvikelse från regeringen		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Uo 21 Energi	1 681	1440	1715		470	455
B 1 Bidrag för att minska elanvändning	355	305	395		+110	+95
B 2 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	135	135	260		+157	+157
B 3 Åtgärder för effektivare energianvändning	65	65	115		+65	+65
B 4 Energiforskning	398	405	413		+13	+13
B 5 Energiteknikstöd	130	130	130		+20	+20
B 6 Introduktion av ny energiteknik	230	230	230		+55	+55
B 10 Nytt anslag: Bidrag till solvärme					+50	+50

13. bemyndigar regeringen att under år 1999 åta sig ekonomiska förpliktelser i samband med bidrag till investeringar i solvärme innebärande åtaganden om högst 50 miljoner kronor vardera för åren 2000 till och med 2002.

1998/99:N299 av Per Westerberg m.fl. (m) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

2. beslutar att under B 1 inom utgiftsområde 21 Energi anvisa ett anslag om 0 kr i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. beslutar att under B 2 inom utgiftsområde 21 Energi anvisa ett anslag om 0 kr i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. beslutar att under B 3 inom utgiftsområde 21 Energi anvisa ett anslag om 12 000 000 kr i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. beslutar att under B 4 inom utgiftsområde 21 Energi anvisa ett anslag om 368 056 000 kr i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. beslutar att under B 9 inom utgiftsområde 21 Energi anvisa ett anslag om 0 kr i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Bo505 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandet (3) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att investeringsbidraget till utbyggnad av vattenkraftverk i mindre vattendrag i kommande års budgetarbete skall slopas eller överföras till teknikförbättring i befintliga vattenkraftverk.

Utskottet

Inledning

Utgiftsområdet 21 Energi omfattar frågor avseende tillförsel, distribution och användning av energi. Det inkluderar vidare det program för omställning och utveckling av energisystemet vars utformning godkänkts av riksdagen i juni 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12).

Finansutskottet har nyligen tillstyrkt regeringens förslag till ramar för de olika utgiftsområdena (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99:FiU1). För utgiftsområde 21 Energi innebär det att utgiftsramen för år 1999 är fastställd till ca 1 681 miljoner kronor. I förhållande till regeringens förslag föreslogs en minskad utgiftsram med 773 miljoner kronor i Moderata samlingspartiets partimotion 1998/99:Fi208, med 60 miljoner kronor i partimotion 1998/99:Fi209 från Kristdemokraterna och med 790 miljoner kronor i den av Folkpartiet liberalerna framlagda partimotionen 1998/99:Fi211. Dessa förslag har följts upp i reservationer av företrädare för respektive parti. Företrädarna för Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet de gröna har i finansutskottet anslutit sig till regeringens förslag till utgiftsram för detta utgiftsområde vad avser budgetåret 1999.

Riksdagen kommer inom kort att fatta beslut om utgiftsramarna på basis av finansutskottets betänkande. I den fortsatta behandlingen av anslagen inom det nu aktuella utgiftsområdet har näringsutskottet förutsatt att riksdagen fastställer utgiftsramarna i enlighet med vad finansutskottet föreslagit.

Bedömning av regeringens resultatredovisning

Bakgrund

Riksdagen beslutade i juni 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) om målen för energipolitiken. Energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Den skall skapa villkor för en effektiv energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Energipolitiken skall bidra till en god ekonomisk och social utveckling i Sverige. En säker tillgång på el till ett rimligt pris är en viktig förutsättning för den svenska industrins internationella konkurrenskraft. Energipolitiken skall utformas så att denna förutsättning bevaras. Slutligen skall energipolitiken bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Ett nytt energipolitiskt program har inrättats för att åstadkomma den eftersträfvade omställningen av energisystemet. Programmet omfattar åtgärder som syftar till att på ett kostnadseffektivt sätt minska användningen av el för uppvärmning, att utnyttja det befintliga elsystemet effektivare och att öka tillförseln av el och värme från förnybara energikällor. Det innehåller vidare en långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Målet är att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kom-

mersiellt lönsam teknik för energieffektivisering. Investeringsbidrag kommer att utgå under en femårsperiod (1998–2002) för att stimulera en fortsatt utbyggnad av en ekologiskt uthållig energiproduktion. Sammanlagt löper energiomställningsprogrammet över en sjuårsperiod fram t.o.m. år 2004. Kostnaden beräknas totalt komma att uppgå till ca 9 miljarder kronor. Statens energimyndighet har det huvudsakliga ansvaret för att energiomställningsprogrammet blir genomfört.

I det betänkande från näringsutskottet som låg till grund för riksdagens energipolitiska beslut våren 1997 (bet. 1996/97:NU12 s. 40) underströks vikten av att de energipolitiska programmen blir föremål för en kontinuerlig och ingående uppföljning, där uppnådda resultat ställs mot anvisade resurser och uppställda mål för åtgärderna. Utskottet noterade regeringens avsikt att årligen informera riksdagen om de resultat som uppnåtts. Det är önskvärt, menade utskottet, att denna redovisning görs i samlad form och att den ger information dels om hur insatta medel har använts, dels – på sikt – om åtgärdernas effekter. Även i betänkandet med anledning av regeringens budgetförslag för år 1998 (bet. 1997/98:NU2 s. 12) betonade utskottet betydelsen av att riksdagen i inledningsskedet av det nya omställningsprogrammet – men även fortsättningsvis – får ta del av en relevant uppföljningsinformation. Denna redovisning borde, menade utskottet, vara uppdelad på berörda verksamhetsområden som visar på t.ex. antalet beviljade ansökningar, påbörjade forskningsprogram, beräknade sparnivåer etc. Först på längre sikt inställer sig frågan om vilka effekter som insatserna har medfört. Detta talade för, ansåg utskottet, att den nämnda redovisningen inledningsvis bör byggas upp kring ett antal lämpliga s.k. nyckeltal på en för riksdagen anpassad nivå.

Regeringens resultatredovisning

I budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1 utgiftsområde 21 Energi) erinras om att huvuddelen av det nya energipolitiska programmet trädde i kraft den 1 januari 1998. Regeringen framhåller att det generellt sett ännu är för tidigt att uttala sig om övergripande effekter av verksamheten inom det nya programmet. Den redovisning som lämnas, i huvudsak på anslagsnivå, tar därför sikte på prestationerna hittills under år 1998.

Av propositionen framgår att Närings- och handelsdepartementet har tillsatt en arbetsgrupp för att utforma en plan för utvärdering av det energipolitiska programmet. Arbetsgruppen skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 januari 1999. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en redovisning av den slutliga utvärderingsplanen. I samband med utvärderingsplanen kommer regeringen även att redovisa en uppföljning av hur Statens energimyndighets organisation fungerat under myndighetens första verksamhetsår.

En distinktion görs i propositionen mellan åtgärder som bedöms avkasta resultat på kort sikt och sådana insatser som ger effekt först på längre sikt. Åtgärder på kort sikt omfattar bidrag för att minska elanvändning, bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor samt åtgärder för effektivare energianvändning.

I propositionen lämnar regeringen information bl.a. om att ansökningar med begäran om bidrag för fjärrvärmeanslutning inkommit till ett samman-

lagt belopp om 260 miljoner kronor. Statens energimyndighet beräknar att anslutningarna kan leda till en minskning av den årliga elanvändningen med 0,25 TWh. I slutet av juni 1998 hade bidrag utbetalats till ett belopp om ca 100 miljoner kronor för 115 vindkraftsaggregat. Aggregaten beräknas svara för en årsproduktion på 0,17 TWh el. Ytterligare ansökningar om sammanlagt ca 25 miljoner kronor behandlas för närvarande. Drygt 20 ansökningar om bidrag för produktion av biobränslebaserad kraftvärme har inkommit. De ansökta beloppen uppgår till sammanlagt 1 500 miljoner kronor. Under femårsperioden har 450 miljoner kronor beräknats för ändamålet. Hittills har två anläggningar för nämnda produktion med en sammanlagd eleffekt på 24 MW beviljats bidrag. Slutligen sägs i resultatredovisningen att drygt 250 kommuner har sökt bidrag för kommunal energirådgivning för år 1998.

Åtgärder på lång sikt omfattar stöd till energiforskning samt utveckling och demonstration av ny energiteknik. Hur verksamheten genomförs och utvecklas kommer att kunna redovisas först år 1999, bl.a. i samband med att den nämnda arbetsgruppen inom Närings- och handelsdepartementet redovisar resultatet av sitt uppdrag. Under det första halvåret 1998 beslutades sammantaget om program och projekt på 465 miljoner kronor med finansiering från den långsiktiga delen av energiprogrammet. I budgetpropositionen redovisas om forskningsinsatser på olika ämnesområden, bl.a. forskning om bränsleceller, vindkraft, solcellsteknik, etanolproduktion från skogsråvara, gasturbinsystem och materielteknik. Bland annat nämns att en förprojekteringsstudie av en pilotanläggning för att tillverka etanol ur skogsråvara har initierats vid Energicentrum Norr i Skellefteå. Likaså har demonstrationsstöd beviljats för en högspänningsgenerator i Eskilstuna kraftvärmeverk.

Utskottets bedömning

Utskottet vill inledningsvis konstatera att resultatredovisningen i budgetpropositionen har förbättrats jämfört med tidigare år. Den redovisning som lämnas i budgetpropositionen av de resultat som hittills åstadkommit inom ramen för det energipolitiska omställningsprogrammet är inriktad på prestationer. Att på detta sätt i inledningsskedet av programmet redovisa prestationer ligger i linje med vad utskottet anförde i fjolårets anslagsbetänkande för utgiftsområdet. Den invändning som i detta skede kan riktas mot redovisningen är att den uteslutande är bunden till anslagen och inte till en ändamålsenlig verksamhetsindelning av insatserna. Önskemål om en sådan ordning var, som tidigare nämnts, en synpunkt som utskottet framförde föregående år.

Samtidigt är det tillfredsställande att Närings- och handelsdepartementet har tillsatt en särskild arbetsgrupp för frågan om utvärdering av de energipolitiska insatserna. I gruppens uppdrag ingår att utforma en plan för utvärdering av det energipolitiska programmet. Vidare åligger det arbetsgruppen att granska och lämna eventuella förslag på förändringar av de nu gällande verksamhetsmålen för programmet, lämna förslag om nyckeltal, indikatorer eller resultatmått och att kartlägga möjliga indirekta effekter av åtgärderna. Ett resultat av arbetsgruppens insatser bör således vara en resultatredovisning som är uppbyggd kring en relevant verksamhetsindelning ur vilken energi-

omställningens resultat i förhållande till insatta resurser kan avläsas. På så sätt kan riksdagen fortlöpande följa utvecklingen och successivt ta del av de erfarenheter som görs om måluppfyllelse, resursåtgång och fördelning av resurser inom det energipolitiska omställningsprogrammet.

Lagen om kärnkraftens avveckling

Bakgrund

Enligt 1997 års energipolitiska beslut skall de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck ställas av. Bortfallet av el skall kompenseras genom effektivare energianvändning, konvertering från elvärme, hushållning med el samt tillförsel av el från andra energikällor. Enligt beslutet skulle förhandlingar uppstås med Sydkraft AB om en stängning av en första reaktor i Barsebäck före den 1 juli 1998 och en andra reaktor före den 1 juli 2001. Regeringen förordnande i juni 1997 f.d. generaldirektören Kaj Janérus att vara statens förhandlare i frågan om kompensation till Sydkraft AB för den indragna rätten att driva kärnkraftverket i Barsebäck. Ett villkor för avställningen av den andra reaktorn är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Vid sin behandling av förslaget betonade utskottet (bet. 1996/97:NU12 s. 39) att innan en stängning av den andra reaktorn kan genomföras bör riksdagen ges möjlighet att pröva att förutsättningarna för stängningen av kärnkraftsreaktorn är uppfyllda. Enligt beslutet skall vidare inte längre gälla något årtal då den sista kärnkraftsreaktorn skall ha tagits ur drift. Detta innebär att år 2010 inte längre gäller som s.k. slutår för kärnkraftsavvecklingen. Före innevarande mandatperiods utgång skall beslut fattas avseende hur den fortsatta avställningen av kärnkraftsreaktorer skall genomföras.

I reservationer från företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna avstyrktes – från olika utgångspunkter – förslaget om en stängning av kärnkraftverket i Barsebäck. I en reservation av företrädaren för Miljöpartiet förordades en stängning av minst tre kärnkraftsreaktorer under de närmaste fem åren.

Enligt lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling (den s.k. avvecklingslagen), som trädde i kraft den 1 januari 1998, får regeringen besluta att rätten att med stöd av tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet driva en kärnkraftsreaktor för att utvinna kärnenergi skall upphöra att gälla vid en viss tidpunkt. I lagen sägs (3 §) att regeringens beslut skall fattas med utgångspunkt i att reaktor skall ställas av vid den tidpunkt som bäst gagnar syftet med omställningen av energisystemet och dess genomförande. I anslutning härtill framhålls det i lagen (1 §) att syftet med omställningen är att åstadkomma en ekologisk och ekonomiskt hållbar energiförsörjning byggd på förnybara energislag. I lagtexten uttalas också att omställningen skall genomföras på ett sätt som gör det möjligt att tillförsäkra svensk industri och samhället i övrigt el på internationellt konkurrenskraftiga villkor. Av lagen framgår vidare att vid avgörande av när en reaktor skall tas ur drift skall hänsyn tas till reaktorns geografiska läge. För varje reaktor skall i övrigt

beaktas andra särskilda förhållanden såsom ålder, konstruktion och betydelse för energisystemet.

Motionen

I motion 1998/99:N228 (m) yrkas att avvecklingslagen skall upphävas med verkan från den 31 december 1998. Lagen kritiseras från flera utgångspunkter. Motionärerna hävdar att det allmänna syftet med avvecklingslagen varken är preciserat eller analyserat, t.ex. vad gäller rätten att tvångsvis ta i anspråk annans egendom. Det påpekas vidare att all lagstiftning i Sverige skall ges en generell utformning. Lagar får inte stiftas för beslut som avser ett enskilt fall. Motionärerna anser att de av riksdagen antagna riktlinjerna för energipolitiken endast behandlar reaktorerna i Barsebäck men inte övriga reaktorer, och att avställningen av den andra reaktorn i Barsebäck är villkorad av att bortfallet av elproduktion kan kompenseras med ny elproduktion och minskad användning av el. Mot denna bakgrund kan lagen inte anses som annat än en lag enbart för att stänga den första reaktorn i Barsebäck. Det saknas också, anför det, konsekvensanalyser vad gäller ersättning till reaktörägarna, verkan på Sveriges energiförsörjning, miljöeffekter och lagens överensstämmelse med EG-rättsliga aspekter.

Kritik mot beslutet om avställning av kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck framställs också – dock utan motsvarande yrkande – i bl.a. partimotionerna 1998/99:Fi209 (kd) och 1998/99:Fi211 (fp).

Vissa kompletterande uppgifter

I samband med utskottets behandling av avvecklingslagen (prop. 1996/97:176, bet. 1997/98:NU5) gjorde utskottet bedömningen – efter att ha inhämtat yttrande från konstitutionsutskottet (1997/98:KU3y) – att den föreslagna lagen om kärnkraftens avveckling är förenlig med regeringsformen (RF), Europakonventionen och EG-rätten. Den prövning som konstitutionsutskottet gjorde av lagen i förhållande till RF och Europakonventionen, och som redovisades i yttrandet till näringsutskottet, avsåg bl.a. omständigheten att regeringsbeslut som fattas med stöd av avvecklingslagen måste vara motiverat av att det skall tillgodose angelägna allmänna intressen (RF) respektive allmänna intressen (Europakonventionen). Näringsutskottet kunde för sin del konstatera att utformningen av reglerna om egendomsskydd i RF 2 kap. 18 § inte ger något entydigt svar på frågan om vilka allmänna intressen som bör föreligga för att motivera inskränkningar i enskildas rätt. Utskottet påpekade att det inte heller i förarbetena till RF på denna punkt lämnas någon närmare vägledning om begreppets innebörd. I likhet med vad både konstitutionsutskottet och regeringen hade anfört var utskottets konklusion att bestämmelsens allmänna utformning gör att det saknas grund för att anse att den föreslagna lagstiftningen – liksom genomförandet av omställningen av energisystemet – inte skulle uppfylla kravet på att utgöra ett angeläget allmänt intresse.

I en reservation (m, fp, kd) yrkades avslag på regeringens proposition. I en annan reservation (mp) förordades att vissa kompletteringar skulle infogas i

regeringens lagförslag, bl.a. vad gällde bedömningsgrunder av den enskilda reaktorns säkerhetsnivå och den återstående drifttid för reaktorn på vilken ersättningsnivån skall beräknas.

Regeringen beslutade den 5 februari 1998, med hänvisning till avvecklingslagen, att rätten enligt de tidigare tillståndsbesluten att driva reaktorn Barsebäck 1 för att utvinna kärnenergi skulle upphöra att gälla vid utgången av juni 1998. Barsebäcks Kraft AB – som är ett helägt dotterbolag till Sydkraft – ansökte den 26 februari 1998 hos Regeringsrätten om rättsprövning av regeringens beslut och yrkade dessutom att beslutet tills vidare inte skulle gälla. Vidare ansökte Sydkraft den 2 april 1998 om rättsprövning alternativt resning i fråga om regeringsbeslutet. Härutöver ansökte det tyska företaget PreussenElektra Aktiengesellschaft, som har stora ägarintressen i Sydkraft, den 23 april 1998 om rättsprövning alternativt resning i fråga om regeringsbeslutet.

I ett avgörande den 14 maj 1998 förordnade Regeringsrätten att regeringens beslut den 5 februari 1998 tills vidare inte skall gälla – s.k. inhibition. Beslutet fattades med stöd av lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut. I domen pekar Regeringsrätten bl.a. på att ansökningarna om rättsprövning aktualiserat flera komplicerade rättsfrågor, bl.a. regeringsbeslutets förenlighet med EG-rätten. Av beslutet framgår också att det inte kan uteslutas att Regeringsrätten kan vara skyldig att inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen beträffande vissa frågor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner ingen anledning att frångå sitt ställningstagande som gjordes i samband med behandlingen av avvecklingslagen. Utskottet vill erinra om att det bakomliggande syftet med lagen är att skapa ett ekologiskt uthålligt energisystem byggt på förnybara energislag i vilket avvecklingen av kärnkraften ingår som en strategisk del. Nu pågår en rättslig prövning av beslutet att återkalla rätten att driva Barsebäck 1, vilket regeringen fattat med stöd av avvecklingslagen. I avvaktan på utfallet av denna prövning vill utskottet hänvisa till den genomgång av de komplicerade frågor som gjordes i samband med avvecklingslagens tillblivelse. Enligt utskottets uppfattning är de skäl som var vägledande för riksdagen att godkänna avvecklingslagen fortfarande giltiga. De argument som motionärerna anser talar för att lagen skall upphävas har prövats, och inget har tillkommit i ärendet som gör att utskottet bör frånträda sin redovisade uppfattning. Med det sagda avstyrker utskottet den aktuella motionen i här berörd del.

Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket

Propositionen

Riksdagen beslutade (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27) våren 1998 att godkänna det av regeringen föreslagna anslaget (B 11) Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket. På anslaget uppfördes 1 miljon kronor. Vidare ingick i beslutet ett bemyndigande till regeringen att med

anledning av avvecklingen av Barsebäck 1 – som underlag för slutlig fastställelse i domstol – träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft AB och med eventuella andra parter som kan erfordras i samband med en överenskommelse om ersättning i form av pengar eller egendom som staten direkt eller indirekt förfogar över. Riksdagen beslutade också att bemyndiga regeringen att under budgetåret 1998 enligt 6 § andra stycket lagen (1996:1059) om statsbudgeten (den s.k. budgetlagen) besluta att anslaget får överskridas om ett riksdagsbeslut om ökning av anslagsbeloppet inte hinner inväntas.

Det sistnämnda bemyndigandet är sålunda begränsat till att gälla år 1998. Regeringen hemställer därför om ett nytt bemyndigande för år 1999. Om anslaget behöver överskridas avser regeringen att under år 1999 återkomma med förslag till riksdagen i tilläggsbudget eller särproposition. Begäran till riksdagen går ut på att om ett sådant förfarande av tidsskäl inte hinns med bör regeringen bemyndigas besluta om överskridande när de övriga förutsättningar som anges i 6 § andra stycket i budgetlagen är uppfyllda. Om bemyndigandet att överskrida ramanslaget utnyttjas kommer överskridandet samt dess finansiering ingå i de utfallsredovisningar som regeringen framöver skall lämna till riksdagen.

Motionen

I motion 1998/99:N241 (kd) yrkas att riksdagen avslår regeringens begäran om ett nytt bemyndigande att överskrida anslaget. Motionärernas uppfattning är att den valda beslutsordningen strider mot budgetlagen. Det rimliga vore, hävdas det, att regeringen efter slutförda förhandlingar kommer till riksdagen med ett besked om kostnaden och förslag till finansiering.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagens beslut att bemyndiga regeringen att, som underlag för slutlig fastställelse i domstol, träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft AB och eventuella andra parter som kan erfordras i samband med ersättning för förluster till följd av avställningen av Barsebäck 1, är inte tidsbegränsat och gäller således även under år 1999. Däremot är det i detta sammanhang aktuella bemyndigandet att under angivna villkor få överskrida anslaget till följd av en förhandlingsuppgörelse med Sydkraft endast ettårigt och gäller till utgången av innevarande budgetår.

Enligt 6 § budgetlagen får regeringen tillfälligt överskrida ett ramanslag med högst 10 % av anvisat anslag (s.k. anslagskredit). Överskridanden därutöver kräver ett nytt riksdagsbeslut. Enligt regeringsformen (9 kap. 5 §) kan riksdagen under löpande budgetår på tilläggsbudget göra en ny beräkning av statsinkomsterna samt ändra anslag och anvisa nya anslag. Huvudregeln är således att regeringen skall återkomma till riksdagen på tilläggsbudget med en begäran att få beräkna ett förändrat anslag när det anslagsbelopp som gällde vid budgeteringstillfället av olika omständigheter framstår som otillräckligt. Men regeringen kan också inhämta riksdagens bemyndigande att få överskrida ett ramanslag – utan ny anslagsberäkning – om detta är nödvän-

diget för att i en verksamhet täcka särskilda utgifter som inte var kända när anslaget anvisades, eller för att ett av riksdagen beslutat ändamål för anslaget skall uppfyllas.

I budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1 finansplanen, avsnitt 6.7) begär regeringen ett sådant generellt bemyndigande. Bemyndigandet går ut på att regeringen under budgetåret 1999 får besluta att ett ramanslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut om anslag på tilläggsbudget inte hinner inväntas och om överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten. De ändamål för vilka bemyndigandet begärs avser regelstyrd verksamhet, icke påverkbara EU-relaterade utgifter, infriande av garantier samt oförutsedda avgifter. Regeringen gör bedömningen att det även framdeles endast undantagsvis kommer att bli nödvändigt att utnyttja det begärda bemyndigandet. Finansutskottet (bet. 1998/99:FiU1) har nyligen tillstyrkt regeringens begäran om ett sådant generellt bemyndigande. Riksdagen kommer inom kort att fatta beslut om nämnda bemyndigande med utgångspunkt i finansutskottets betänkande. Av budgetpropositionen framgår att regeringen i anslutning till utgiftsområdena 21 Energi och 26 Statsskuldräntor m.m. avser att lägga separata förslag om bemyndiganden rörande överskridanden av vissa anslag.

I samband med behandlingen av regeringens begäran om att erhålla ett bemyndigande för budgetåret 1998 att överskrida anslaget beträffande Bar-sebäckverket bereddes näringsutskottet tillfälle att yttra sig till finansutskottet i ärendet. I yttrandet till finansutskottet (1997/98:NU9y) tillstyrkte näringsutskottet regeringens begäran om ett sådant bemyndigande. Dock ansåg utskottet (s. 6) att det i detta ärende av budgetskäl men också av hänsyn till riksdagens ansvar vore att föredra om riksdagen fick fatta beslut om en höjning av anslaget. Utskottet erinrade också om bestämmelsen i budgetlagen om att regeringen vid risk för överskridande av utgiftstaket skall vidta åtgärder, eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder. I en avvikande mening (m, fp, kd) anfördes att innebörden av det föreslagna ramanslaget och de föreslagna bemyndigandena är att riksdagen över huvud taget inte kommer att beröras av ärendets vidare hantering – annat än att i efterhand bli informerad om det ekonomiska utfallet av regeringens olika åtgärder.

I finansutskottets ställningstagande till regeringens begäran om bemyndigande att få överskrida nämnda anslag påpekades (bet. 1997/98:FiU27 s. 72) att grundregeln alltid bör vara att behov av extra medel som överstiger kreditgränsen i första hand skall begäras på tilläggsbudget. Det vore önskvärt, fortsatte finansutskottet, om möjlighet gavs för riksdagen att fatta beslut om en sådan anslagsförändring om den skulle aktualiseras. Finansutskottet hänvisade vidare till att utskottet vid flera tillfällen framhållit betydelsen av transparens i regeringens budgetförslag. För att riksdagen skall kunna fatta beslut på fullgott beslutsunderlag krävs att de anslag som föreslås är uppsatta med realistiska belopp. Dock uttryckte finansutskottet förståelse för att regeringen inte kunde ange en preciserad bedömning av belastningen på statsbudgeten för ersättningen för avvecklingen av reaktorn. Finansutskottets bedömning var att det begärda bemyndigandet låg inom ramen för såväl budgetlagens bokstav som dess intentioner. Samtidigt konstaterades att be-

myndigandet om rätten att överskrida anslaget gäller under budgetåret 1998. Därefter upphör det begärda bemyndigandet att gälla.

Vid en eventuell uppgörelse med staten skall Sydkraft AB enligt uppgift inkalla en extra bolagsstämma som skall godkänna avtalet om ersättning till företaget för beslut av regeringen att upphäva rätten att driva reaktorn Barsebäck 1. Avtalet träffas alltså från Sydkrafts sida under förbehåll av den extra bolagsstämmans godkännande. Innan bolagsstämman kan fatta ett beslut måste – enligt krav från Aktiespararnas Riksförbund – också en opartisk bedömare utvärdera avtalet och dess konsekvenser för aktieägarna som ett underlag för ställningstagandet på bolagsstämman.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först konstatera att beslutssituationen för riksdagen nu skiljer sig åt jämfört med våren 1998 när riksdagen lämnade sitt bemyndigande för innevarande år. Med hänsyn till att riksdagen fattade beslut om detta bemyndigande i juni 1998 var det instundande sommaruppehållet ett vägande skäl för att medge ett bemyndigande. Även om riksmötet formellt pågår under hela året tillmättes de av regeringen åberopade tidsskäl betydelse. Också det faktum att allmänna val skulle äga rum i september 1998 var en omständighet som vid beslutstillfället talade för att svårigheter kunde föreligga att snabbt fatta ett riksdagsbeslut om ett nytt anslag.

Nu – hösten 1998 – är det utskottets bedömning att motsvarande svårigheter som skulle förhindra regering och riksdag att skyndsamt fatta beslut inte finns för handen. Utskottets uppfattning är tvärtom att det framöver – ända fram till sommaren 1999 – inte föreligger några hinder för riksdagen att snabbt behandla ett förslag från regeringen om ett anslagsöverskridande och sättet på vilket ett sådant skall finansieras. Därutöver kan konstateras att beslutsgången på motpartssidan hos Sydkraft AB är sådan att utskottet även av det skälet bedömer att något tidsmässigt pressat tidsläge inte kommer att uppträda.

På motsvarande sätt som inför sommaruppehållet 1998 kan det emellertid med hänvisning till sommaruppehållet 1999 finnas skäl för riksdagen att bevilja det begärda bemyndigandet. Enligt utskottets mening torde dock behovet av att utnyttja bemyndigandet kunna begränsas till en situation när två villkor samtidigt är uppfyllda: dels att det är fråga om ett tidsmässigt tvingande beslutsläge, dels att denna situation förekommer vid en tidpunkt då riksdagen inte är sammankallad.

Med dessa förutsättningar tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion 1998/99:N241 (kd) i här berörd del.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi

I det följande redovisas regeringens förslag till olika anslag inom utgiftsområdet och motsvarande förslag i aktuella motioner. Därefter redovisas utskottets ställningstagande samlat i ett avslutande avsnitt. En sammanställning av

regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag inom utgiftsområdet redovisas i bilaga.

Omställning och utveckling av energisystemet

Propositionen

Det energipolitiska programmets huvudinriktning är – som tidigare nämnts – en långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Programmet löper över en sjuårsperiod fram till år 2004. Till utgiftsområdet hör också energipolitiskt motiverade internationella klimatsatser innefattande ett program för utveckling av energisystemet i bl.a. Baltikum och Östeuropa. Som tidigare beskrivits är ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Programmets huvudingredienser är en satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik, effektivare energianvändning, elhushållning, konvertering från el samt tillförsel av el från andra energikällor. Under en femårsperiod lämnas investeringsbidrag till utbyggnad av el- och värmeproduktion samt till effektivisering och minskad användning av el i bostadssektorn.

Motionerna

En förtida kärnkraftsavveckling är en åtgärd som har betydande räckvidd och påverkar energiförsörjningen, miljön, hushållens ekonomi, investeringarna, industrisysselsättningen och samhällsekonomin i stort, heter det i motion 1998/99:N228 (m). Motionärerna understryker att en stängning av Barsebäck 1 får omedelbara och direkta konsekvenser för statens finanser. I motionen konstateras att några besked om sådana kostnadskonsekvenser inte lämnas i budgetpropositionen. Frånvaron av information på denna punkt motiveras – från regeringens sida – med att det skulle vara dålig förhandlingstaktik att ange kostnaden innan förhandlingarna med Sydkraft har slutförts. Samtidigt, argumenterar motionärerna, innebär energiuppgörelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet att en stängning skall beslutas av regeringen med stöd av avvecklingslagen – helt oberoende av några förhandlingar. I motionen anmärks också att regeringen genom förslag i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) tvingade igenom ett nytt ramanslag för ersättning vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket uppfört med 1 miljon kronor. I kritisk ton hävdas att beloppet uppenbart inte avsåg att täcka kostnaden för avveckling av kärnkraftverket i Barsebäck eller ens till arvodet till den av regeringen anlidade advokatfirman. Motionärerna vill informera om att redan i september 1998 fanns sju räkningar från den aktuella advokatfirman på sammanlagt 1,7 miljoner kronor.

I samma motion erinras också om att de tidigare energipolitiska programmen har utvärderats vid ett flertal tillfällen, senast av Energikommissionen (SOU 1995:139), Riksrevisionsverket (RRV 1996:44) och Riksdagens näringsutskotts arbetsgrupp för uppföljnings- och utvärderingsfrågor

(1996/97:URD1). Dessa utvärderingar har alla, menar motionärerna, påvisat allvarliga brister. Programmets struktur har i utvärderingarna ansetts vara svåröverskådlig och resultatuppföljningen bristfällig. Programmen har gripit in i varandra på ett osystematiskt sätt, vilket försvårat möjligheterna att utvärdera kostnadseffektiviteten i de enskilda programmen. Det nya energipolitiska omställningsprogrammet utgör, hävdas det i motionen, väsentligen en upprepning av det program som infördes vid 1991 års energipolitiska uppgörelse. Motionärerna anser att bristen på nytänkande är påtaglig. I ekonomiska termer innebär den 'kraftfulla' politiken en marginell ökning av statens årliga insatser från ca 1 200 miljoner kronor till ca 1 400 miljoner kronor, heter det. I motion 1998/99:N299 (m) redovisas Moderata samlingspartiets förslag till besparingar under respektive anslag, vilka redovisas senare i betänkandet.

Kristdemokraterna har instämt i huvuddragen när det gäller omställningsprogrammet, lyder budskapet i motion 1998/99:N241 (kd). Partiets företrädare beklagar dock i motionen riksdagens beslut när det gäller avställningen av den första Barsebäcksreaktorn. De villkor som riksdagen slagit fast för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck borde också ha fått gälla för den första reaktorn. Motionärerna riktar kritik mot att riksdagens beslut togs utan att de ekonomiska effekterna är kända. I motionen yrkas att riksdagen skall upphäva beslutet att bemyndiga regeringen att träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft AB och eventuellt andra parter.

Folkpartiet liberalerna uttalar i partimotionen 1998/99:Fi211 sitt stöd till energiomställningsprogrammet, men förordar att takten i programmet dras ner och genomförs under en längre tidsperiod, vilket ger besparingar på de enskilda anslagen på sammanlagt 790 miljoner kronor för budgetåret 1999. De besparingar som partiet föreslår redovisas under respektive anslag senare i betänkandet. Folkpartiet föreslår också – förutom besparingarna – att ett nytt anslag på 100 miljoner kronor skall inrättas för budgetåret 1999 med syfte att användas för insatser för ökad kärnsäkerhet i Östeuropa.

I motion 1998/99:N261 (mp) meddelas att till följd av överenskommelsen mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om statsbudgeten för år 1999 innehåller Miljöpartiets budgetförslag avseende detta budgetår inte några avvikelser från regeringens förslag vad gäller utgiftsområde 21 Energi. Däremot yrkar Miljöpartiet att 1 910 respektive 2 170 miljoner kronor skall påföras utgiftsområde 21 för budgetåren 2000 och 2001, dvs. 470 respektive 455 miljoner kronor över den utgiftsnivå som regeringen har beräknat för de två åren. I Miljöpartiets förslag till utgiftsramar för dessa år ingår också ett nytt anslag som skall användas till bidrag för investeringar i solvärme. Partiet föreslår en total planeringsram för detta ändamål om 250 miljoner kronor över perioden 1998–2001. För åren 2000 och 2001 skall det nya anslaget tillföras 50 miljoner kronor årligen. Övriga förslag som partiet har till utgiftsökningar i förhållande till regeringens planerade utgiftsnivåer för budgetåren 2000 och 2001 anmäls under respektive anslag i det följande.

Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (A 1)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 113,4 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till ca 115,5 respektive ca 117,2 miljoner kronor.

Statens energimyndighet bildades den 1 januari 1998. Myndigheten ansvarar för merparten av myndighetsfunktionerna på energiområdet. I myndighetens ansvar ingår myndighetsuppgifterna inom tillförsel- och distributionsområdet, energiberedskapen och den kommunala energiplaneringen samt myndighetsuppgifter med anknytning till naturresursplanering. Statens energimyndighet är nätmyndighet enligt ellagen (1997:857). Myndigheten skall bevaka energimarknadernas och energisystemets utveckling och analysera sambanden mellan energiteknik, miljö och ekonomisk tillväxt. Den ansvarar för planeringsunderlaget inom området och för att kunskaperna om energisystemet utvecklas genom prognoser, systemstudier, utvärderingar och analyser. Under ansvarsområdet ligger att främja den långsiktiga utvecklingen av energisystemet genom att stödja marknadsintroduktion av ny och miljövänlig energiteknik. Upphandlingen av energieffektiv teknik skall samordnas med annan verksamhet för energieffektivisering. Statens energimyndighet har ett samordnande ansvar för informationen på energiområdet. En viktig uppgift är att sammanställa och sprida information om energimarknaderna, energisystemet och om sambanden mellan energi, miljö och ekonomisk tillväxt. Myndigheten har särskilt sektorsansvar för arbetet med ekologiskt uthållig utveckling inom energiområdet och skall integrera miljöfrågorna på ett aktivt sätt i verksamheten. Med hänsyn till de energipolitiska målen skall vid fullföljandet av sektorsansvaret hänsyn också tas till behovet av en ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling. Ett viktigt område är klimatfrågorna vilket motiverar insatser från myndigheten såväl internationellt som nationellt. Myndigheten har huvudansvaret för att verkställa merparten av de energipolitiska programmen och ett samordningsansvar för omställningsåtgärderna. Den kommer att följa programmets genomförande genom att ta fram resultat och metoder och underlag för utvärdering av åtgärderna och redovisning av effekterna.

Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till förvaltningsanslag för Statens energimyndighet.

Bidrag för att minska elanvändning (B 1)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 355 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till 305 respektive 395 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för stöd enligt förordningen (1997:635) om statligt bidrag till vissa investeringar för att minska elanvändningen i bostäder och vissa lokaler samt förordningen (1997:634) om statligt bidrag till investering

för ombyggnad och anslutning av eluppvärmda byggnader till fjärrvärme. Stöd lämnas i form av bidrag. Förutom bidrag för konvertering av fastigheter till fjärrvärme ges stöd för utbyggnad av fjärrvärmenätet. Förordningen för detta stöd har anmälts till Europeiska kommissionen för granskning av förordningens förenlighet med statsstödsreglerna.

Riksdagen har godkänt (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2) en ekonomisk planeringsram för anslaget om sammantaget 1 650 miljoner kronor för perioden 1998–2002. I budgetpropositionen anmäler regeringen sin bedömning att en omfördelning av ramanslaget över tidsperioden 1999–2002 bör göras. Regeringen föreslår att en större del av anslaget skall användas under den senare delen av perioden, jämfört med de anslagsbelopp som beräknades i budgetpropositionen för år 1998. Det innebär att anslagsbeloppen åren 1999 och 2000 minskas med 45 miljoner kronor jämfört med tidigare beräkningar; avsikten är att sedan öka anslaget med 45 miljoner kronor per år under budgetåren 2001 och 2002. Anledningen är att det finns behov av att sänka kostnaden för konvertering från direktverkande el till annat distributionssystem för värme om det skall vara möjligt att nå det av regering och riksdag uppsatta målet. För att sänka kostnaden krävs ett utvecklingsarbete. Statens energimyndighet samfinansierar tillsammans med branschen projekt i sådant syfte.

I propositionen föreslås vidare att regeringen skall få möjlighet att göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret och fördela åtaganden över femårsperioden. Riksdagen bör bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

I motion 1998/99:N299 (m) föreslås att anslaget skall tas bort från statsbudgeten. Motionärerna ser ändamålet med anslaget som en del av planerna på en förtida avveckling av kärnkraften som enligt deras uppfattning bl.a. leder till kraftigt ökade kostnader för hushållen.

Konvertering behöver inte leda till en minskad energiåtgång, sägs det i motion 1998/99:Sk707 (kd). Däremot leder tilläggsisolering till en stark effekt vad gäller energibesparing, anför motionären. Regeringen bör i det fortsatta arbetet med energiprogrammet pröva frågan om stimulansåtgärd för tilläggsisolering på motsvarande sätt som gäller för konvertering från elvärme till annan uppvärmning, lyder budskapet.

Folkpartiets förslag till besparing på detta anslag uppgår enligt motion 1998/99:Fi211 till 187 miljoner kronor.

Totalt – påtalas det i motion 1998/99:N261 (mp) – förbrukas årligen ca 30 TWh el för uppvärmningsändamål i bostäder och lokaler. Det är möjligt, enligt beräkningar som motionärerna hänvisar till, att konvertera ytterligare ca 24 TWh från oljeeldning, kombipannor och annan uppvärmning till fjärrvärme. För att klara den långsiktiga kärnkraftsavvecklingen bör inriktningen vara att i första hand konvertera de 12 TWh elvärme som är möjliga till fjärrvärme. Därutöver bör ytterligare 6 TWh elvärme kunna konverteras till individuell biobränsle och till solvärme. Inriktningen för den närmaste femårsperioden bör vara, fortsätter motionärerna, att konvertera 2 Twh el-

värme, huvuddelen till fjärrvärme. Det motsvarar elvärmen till 100 000 småhus. Med en grov uppskattning om investeringar på i genomsnitt 70 000 kronor per hus, blir den totala kostnaden för konverteringen 7 miljarder kronor under femårsperioden. För en bidragsnivå på 30 % fordras en planeringsram på 2 100 miljoner kronor, konstateras det. För åren 2000 och 2001 anser motionärerna att anslaget behöver uppföras med 510 respektive 445 miljoner kronor, dvs. 110 respektive 95 miljoner kronor utöver regeringens beräkning.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt 1997 års energipolitiska beslut är inriktningen på bidragen att konvertering till fjärrvärme skall prioriteras framför andra åtgärder. Härutöver finns bidrag som syftar till att stimulera till åtgärder i de områden där det inte är ekonomiskt rimligt att konvertera till fjärrvärme. Den största delen av kostnaden för konvertering från direktverkande el till annan uppvärmningsform utgörs av kostnaden för att ersätta elradiatorerna med annat distributionssystem. Bidragen har därför utformats så att de riktas mot denna del av kostnaden. Syftet med förslaget att göra en omfördelning av anslaget över tiden är – som framgår av propositionen – att invänta teknisk utveckling på området. Målsättningen att minska elanvändningen för uppvärmning av bostäder och lokaler med 1,5 TWh kvarstår.

Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor (B 2)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 135 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till 135 respektive 260 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för bidrag till vissa investeringar inom energiområdet. Stödet lämnas i form av bidrag till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft samt för utveckling och provning av ett upphandlingsförfarande för ny teknik för elproduktion med förnybara energislag. Investeringarna i småskalig vattenkraft torde i huvudsak komma att gälla utnyttjande av redan befintliga regleringar samt förbättrad turbinteknik. Förordningen (1998:22) om statligt stöd till vissa investeringar inom energiområdet trädde i kraft i februari 1998. Ett förslag till förordning om upphandling av ny elproduktionsteknik har anmälts till Europeiska kommissionen för granskning enligt statsstödsreglerna.

Riksdagen godkände hösten 1997 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2) ekonomiska ramar för anslaget om sammantaget 920 miljoner kronor för perioden 1998–2002. Även under detta anslag anmäls i budgetpropositionen en omfördelning av ramanslaget över tidsperioden 1999–2002. En större del av anslaget bör, skriver regeringen, användas under senare delen av perioden. Det innebär att anslagsbeloppet under vart och ett av åren 1999 och 2000 minskas med 80 miljoner kronor, jämfört med de beräknade anslagsbelopp

som angavs i budgetpropositionen för 1998. En motsvarande höjning sker med 80 miljoner kronor under vart och ett av åren 2001 och 2002. Regeringen föreslås vidare få möjlighet att göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret och fördela åtaganden över femårsperioden. Riksdagen bör be- myndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser att det är olyckligt med statliga bidrag som tenderar att bara bli en löpande subvention av gammal, befintlig teknik, framhålls det i motion 1998/99:N228 (m). Staten bör särskilt inte subventionera en vattenkraftsutbyggnad som regelmässigt leder till konflikt med viktiga miljöintressen och som inte tillför mer än en marginell elproduktion, sägs det. Av Sveriges 1 550 vattenkraftverk svarar de 1 200 minsta för enbart 2,4 procent av vattenkraftsproduktionen. Motionärerna anser att i den mån småskaliga vattenkraftsprojekt kan realiseras utan påtaglig miljöpåverkan bör de komma till stånd utan bidrag från staten.

Även detta anslag bör tas bort, anser motionärerna bakom motion 1998/99:N299 (m). Uppfattningen är att regeringens förslag till anslag är en del av planerna på en förtida avveckling av kärnkraften som bl.a. leder till ett ökat behov av exploatering och utbyggnad av annan elproduktion.

I motion 1998/99:N205 (m) behandlas förutsättningarna för den svenska vindkraftstekniken. Motionärerna vill fästa uppmärksamheten på att utvecklingen av svensktillverkade vindkraftverk har stött på stora ekonomiska svårigheter. För närvarande importeras i princip 100 % av de nyinstallerade verken från annat land, hävdar motionärerna. Staten har dock bestämt att stödja nyinvesteringar i vindkraftverk, och en direktsubvention sker således när nya sådana byggs. Det påpekas i motionen att kravet för statens stöd bl.a. är att den installerade effekten inte får underskrida 200 kW. Motionärerna vill att regelverket för bidrag till investeringar ändras. De önskar i första hand att hela subventionen slopas, men anför att åtminstone de för svenska tillverkare hämmande kraven bör omarbetas.

I vårt land går utbyggnaden av vindkraft betydligt långsammare jämfört med andra länder, påpekas det i motion 1998/99:MJ776 (c). Denna energikälla håller nu på att successivt introduceras i det svenska energisystemet. Motionären konstaterar att det sedan år 1991 är möjligt att erhålla investeringsbidrag för att underlätta introduktionen av vindkraft i Sverige. Möjligheten att få bidrag bör långsiktigt finnas kvar för att ge stabilitet och trovärdighet åt vindkraftsinvesteringar, lyder yrkandet i motionen.

Folkpartiets förslag till besparing på detta anslag uppgår enligt motion 1998/99:Fi211 till 71 miljoner kronor.

Bidrag till småskalig vattenkraftsutbyggnad bör inte utgå, uttalas det i motion 1998/99:MJ803 (fp). I stället bör regeringen ge Statens naturvårdsverk i uppdrag att genomföra en inventering av uppdämda vattendrag som kan restaureras i syfte att återskapa strömmande vatten.

I motion 1998/99:N261 (mp) sägs att det finns möjlighet att öka produktionen av el och värme i biobränslebaserad kraftvärme med ca 33 TWh, varav 11 TWh elproduktion. Med föreslagna bidragsnivåer och planerad utbygg-

nadstakt beräknar motionärerna för bibränslebaserad kraftvärme en planeringsram på 600 miljoner kronor under femårsperioden. Inriktningen för den närmaste femårsperioden bör vara att öka elproduktionen i bibränslebaserad kraftvärme med 3,5 TWh, varav 2 TWh i befintliga anläggningar och 1,5 TWh i nybyggda anläggningar. I motionen bedöms vindkraften kunna åstadkomma en ökad årlig elproduktion om ca 1,5 TWh över en fem-årsperiod. Totalt räknar motionärerna med att potentialen är 12 TWh i ökad elproduktion för att ersätta kärnkraftsel. För att åstadkomma detta föreslår Miljöpartiet en stödnivå om 25 % samt ett anslag på 200 miljoner kronor per år, dvs. en planeringsram om totalt 1 miljard kronor över fem år. Vad gäller den småskaliga vattenkraften avvisas regeringens utbyggnadsplaner. Som en konsekvens av denna ståndpunkt anser motionärerna att 145 miljoner skall tas bort från den av riksdagen beslutade planeringsramen för utbyggnad av småskalig vattenkraft under anslaget för perioden 1998–2002. Slutligen menar motionärerna att anslaget skall kunna tillämpas på all ny produktionsteknik för förnybara energislag – inte bara begränsat till ny elproduktionsteknik. För detta utvidgade ändamål förordas en total planeringsram på 100 miljoner kronor för åren 1998–2002.

Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet har i energiuppställningen enats om att anslå medel till utbyggnad av små vattenkraftverk, trots att det beslutet hotar de kvarvarande vattendrag som måste sparas, lyder det kritiska budskapet i motion 1998/99: MJ747 (mp). Det borde vara möjligt, anför det, att ta bort stödet, eller omvandla det till stöd för att förbättra och teknikutveckla redan befintlig vattenkraft.

En liknande ståndpunkt intas i motion 1998/99: Bo505 (mp). De nu aktuella utbyggnaderna av mindre vattendrag är i regel inte kommersiellt motiverade, men med bidraget har det blivit en klart bättre ”affär” för exploatörerna. Nu kommer ansökningarna in – som en följd av bidraget – för att få bygga ut vissa vattendrag; en utveckling som Miljöpartiet varnade för, påtalar motionärerna. Det vore att föredra, som framgår av yrkandet i motionen, om pengarna användes för teknikutvecklingar i befintliga vattenkraftverk, menar motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Målet är att åstadkomma en ökad årlig elproduktion från landbaserade vindkraftverk med 0,5 TWh inom fem år. För att det skall vara möjligt att uppnå detta mål utformas bidragen så att de ger största möjliga utbyte och främjar val av effektiv teknik. Det är, enligt uppgift, motiven till att vindkraftverk skall ha en eleffekt på minst 200 kW. Innan en eventuell förändring av bidragsreglerna övervägs skall den planerade utvärderingen av resultatet av omställningsprogrammet avvaktas. Vidare har regeringen tillkallat en särskild utredare (departementsrådet Kjell Svensson) med uppdrag (dir. 1998:35) att utreda förutsättningar för lokalisering av vindkraft. Utredaren skall bl.a. redovisa behov av förstärkning av lokala elnät i samband med utbyggnad av vindkraft. I det sammanhanget skall behovet av och förutsättningar för ekonomisk ersättning till nätägare övervägas. Även denna utred-

ning skall avvaktas innan ett eventuellt ställningstagande till den framtida utformningen av stödet kan göras.

Bidragsnivån till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme är fastlagd till 3 000 kr per kW elproduktionskapacitet. Drygt 20 ansökningar om bidrag har hittills inkommit till Statens energimyndighet, och de ansökta beloppen är avsevärt högre än det belopp som anvisats för stödet. Enligt uppgift bedöms därför stödnivån om 3000 kr per kW som tillräcklig. Även här skall nivån på bidraget övervägas i samband med den nyssnämnda utvärderingen av omställningsprogrammet.

Regeringen har i maj 1998 tillkallat en särskild utredare (generaldirektör Lars Ljung) med uppdrag (dir. 1998:37) att se över det gällande systemet med leveranskoncessioner. Utredaren skall också behandla vissa frågor med anknytning till koncessionssystemet, däribland utformningen av reglerna för mottagningsplikt av el från små producenter. Utredaren skall senast den 1 november 1999 redovisa resultatet av sitt arbete.

I det energipolitiska beslutet år 1997 betonades vikten av att investeringar i vattenkraft sker med hänsyn till dess miljö- och omgivningspåverkan. Av förordningen (1998:22) om statliga bidrag till vissa investeringar inom miljöområdet framgår att stödet avser investeringar i miljöanpassad vattenkraft. Statens energimyndighet får i samråd med Statens naturvårdsverk och Fiskeriverket föreskriva vilka miljökrav ett vattenkraftverk skall uppfylla för att anses som miljöanpassat. Gällande vattenlag- och naturresurslagstiftning ger möjlighet att förhindra utbyggnad av skyddsvärda vattendrag. Ca 20 ansökningar om bidrag har inkommit till Statens energimyndighet. Dessa bereds för närvarande. Bland annat arbetar myndigheten med att utforma en närmare definition av begreppet miljöanpassad vattenkraftsutbyggnad. Något beslut om bidrag har ännu inte fattats.

Åtgärder för effektivare energianvändning (B 3)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 65 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till 65 respektive 115 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för åtgärder för en effektivare energianvändning i enlighet med riktlinjerna i 1997 års energipolitiska beslut. Anslaget omfattar teknikupphandling, information, utbildning, provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning samt kommunal energirådgivning. Förordningen (1998:806) för teknikupphandling har anmälts till Europeiska kommissionen för granskning av dess förenlighet med statsstödsreglerna. Riksdagen godkände (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2) hösten 1997 ekonomiska ramar för anslaget om sammantaget 446 miljoner kronor för perioden 1998–2002.

Även under detta anslag anmäler regeringen sin avsikt att genomföra en omfördelning av ramen så att tyngdpunkten resursmässigt sett ligger på den senare delen av perioden. Det innebär att anslagsbeloppet under vart och ett av åren 1999 och 2000 minskas med 25 miljoner kronor, jämfört med de

beräknade nivåer som angavs i budgetpropositionen för år 1998, för att sedan öka med 25 miljoner kronor under vart och ett av åren 2001 och 2002 i förhållande till den ursprungliga beräkningen.

I propositionen sägs också att regeringen bör få möjlighet att göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret och fördela åtaganden över femårsperioden. Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

I motion 1998/99:N299 (m) yrkas att ett anslag om 12 miljoner kronor skall anvisas för budgetåret 1999, dvs. en minskning av anslaget med 53 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Motionärerna menar att verksamheten med upphandling av energieffektiv teknik bör få ett fortsatt stöd. Det uttalas också i motionen att satsningar på informationsåtgärder bör genomföras för att minska sökkostnaderna för hushåll och företag.

Folkpartiets förslag till besparing på detta anslag uppgår enligt motion 1998/99:Fi211 till 34 miljoner kronor.

I motion 1998/99:N261 (mp) argumenteras för att det gamla programmets inriktning skall följas i det fortsatta teknikupphandlingsprogrammet. Programmet måste, sägs det, tilldelas rimliga resurser motsvarande 60 miljoner kronor per år, dvs. en total planeringsram om 300 miljoner kronor över fem år. I motionen välkomnas att energirådgivningen har återupptagits; detta är ett långsiktigt åtagande som kräver kontinuitet, fasta politiska signaler och en successivt uppräknad anslagsnivå. Motionärerna hänvisar till att Miljöpartiet tidigare har föreslagit att 75 miljoner kronor per år, totalt 375 miljoner kronor över perioden 1998–2002, skall anvisas till kommunal energirådgivning.

Energiforskning (B 4)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är ca 398 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till ca 405 respektive 413 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för bidrag till stöd för forskning och utveckling på energiområdet. Naturvetenskapliga forskningsrådet, Teknikvetenskapliga forskningsrådet, Byggforskningsrådet, Kommunikationsforskningsberedningen och Statens energimyndighet disponerar delar av anslaget. Statens energimyndighet ansvarar för redovisningen av den verksamhet som finansieras över anslaget. Förordningen (1998:222) om stöd till energiforskning trädde i kraft den 15 juni 1998. I förordningen finns bestämmelser om stöd till energiforskning i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut. I programmet ingår stöd till energiforskning, forskning om energisystemet, forskningssamarbete med länderna i Östersjöregionen och etanolproduktion från skogsråvara.

Riksdagen godkände hösten 1997 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2) ekonomiska ramar för anslaget om sammantaget 2 800 miljoner kronor för

perioden 1998–2004. Ramen fördelas enligt följande: 2 310 miljoner kronor avser energiforskning, 210 miljoner kronor skall riktas mot forskning om energisystemet och 70 miljoner kronor är destinerade till forskningssamarbete med länderna i Östersjöregionen samt 210 miljoner kronor att användas för etanolproduktion från skogsråvara.

Riksdagen har årligen bemyndigat regeringen att i samband med stöd till energiforskning göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret. Sådana bemyndiganden behövs även för år 1999 för att möjliggöra kontinuitet och långsiktighet i forsknings- och utvecklingsarbetet. Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

I motion 1998/99:N299 (m) uttalas att statens stöd till energiforskning är viktigt och på sikt bör öka. Dock avvisar motionärerna satsningarna på etanolproduktion, vilken bör lyftas ur den sjuåriga ekonomiska planeringsramen. I motionen föreslås att anslaget minskas med 30 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Folkpartiets förslag till besparing på detta anslag uppgår enligt motion 1998/99:Fi211 till 209 miljoner kronor.

Uppfattningen i motion 1998/99:N261 (mp) är att det behövs ny kunskap inom hela området biobaserade drivmedel. Såväl miljöeffekter som produktionsteknik och distributionssystem behöver utredas och utvecklas. Den största resursbasen, anføres det, för ett svenskt förnybart drivmedelssystem är skogen. Därför är det av största vikt att forskning och utveckling på drivmedel från skogsråvara intensifieras. För detta sistnämnda ändamål föreslås i motionen en planeringsram för de nyss angivna åren om 300 miljoner kronor – ett belopp som ligger 90 miljoner kronor över nivån i det energipolitiska beslutet.

Energiteknikstöd (B 5)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 130 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till samma belopp.

Anslaget disponeras av Statens energimyndighet och skall användas för stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher. Forskningsinsatser som är strategiska för teknikutvecklingen skall genomföras i samverkan mellan staten och näringslivet. Förordningen (1998:653) om statligt stöd till energiteknik trädde i kraft i juli 1998. I förordningen finns bestämmelser om stöd till ny energiteknik i enlighet med 1997 års energipolitiska stöd.

Anslaget inrättades i juni 1998 (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27). Den verksamhet som finansieras över anslaget stöddes tidigare av medel från Energiteknikfonden, som upphörde i samband med anslagets tillblivelse. Beslutet innebar ingen förändring av verksamhetens omfattning. Sedan fonden avskaffades och anslaget inrättades har 12,3 miljoner kronor betalats ut från anslaget.

I programmet ingår stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher. Riksdagens beslut år 1997 om energipolitiken och statsbudgeten för budgetåret 1998 innebar att den dåvarande Energiteknikfonden förstärktes med utfästelse om en ekonomisk ram om sammantaget 870 miljoner kronor för perioden 1998–2004.

Stöd till demonstration av bl.a. ny teknik för överföring av elkraft och nya koncept för gasturbinsystem finansieras över anslaget. Målet är att stödet till demonstration på kort sikt skall bidra till att göra ny teknik med tekniska och miljömässiga fördelar konkurrenskraftig med traditionell teknik.

För att möjliggöra fortsatt kontinuitet och långsiktighet i verksamheten är det nödvändigt att åtaganden kan göras även efter det aktuella budgetåret. Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

Folkpartiets förslag till besparing på detta anslag uppgår enligt motion 1998/99:Fi211 till 68 miljoner kronor.

I motion 1998/99:N261 (mp) pläderas för att en ekonomisk planeringsram om sammantaget 1 miljard kronor behövs för perioden 1998–2004, dvs. 130 miljoner kronor utöver ramen i det energipolitiska beslutet. Detta motiveras i motionen bl.a. med att en kraftig satsning måste göras på demonstrationsanläggningar i full skala för ny biobränslebaserad kraftvärmeteknik och nya tillämpningar av vindkraft. För åren 2000 och 2001 beräknas att anslaget behöver tillföras 150 miljoner kronor årligen, dvs. 20 miljoner kronor utöver regeringens beräkning.

Introduktion av ny energiteknik (B 6)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 230 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till samma belopp.

Anslaget disponeras för att främja utvecklingen av teknik baserad på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Förordningen (1998:654) om energiteknikbidrag trädde i kraft den 15 juli 1998. I förordningen finns bestämmelser om stöd till ny energiteknik i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut. Riksdagen godkände hösten 1997 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2) ekonomiska ramar för anslaget om sammantaget 1 610 miljoner kronor för perioden 1998–2004.

För att möjliggöra fortsatt kontinuitet och långsiktighet i verksamheten är det nödvändigt att åtaganden kan göras även efter det aktuella budgetåret. Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

Folkpartiets förslag till besparing på detta anslag uppgår enligt motion 1998/99:Fi211 till 121 miljoner kronor.

Farhågor uttalas i motion 1998/99:N261 (mp) för att det kan vara svårt att hitta en lämplig värd för ett projekt med en demonstrationsanläggning i full skala på grund av den höga risknivån. För att minska risken för det energiföretag som skall stå som värd bör, anser motionärerna, vissa garantier kunna ställas mot kostnader för driftsavbrott m.m. Medel för detta bör kunna tas ur detta anslag. I motionen föreslås en kraftigare satsning för ändamålet jämfört med regeringens förslag. Tidigare har förslag – som i motionen vidhålls – lämnats av Miljöpartiet på att anslaget skall ges en planeringsram om sammanlagt 2 000 miljoner kronor för perioden 1998–2004, dvs. 390 miljoner kronor utöver ramen i det energipolitiska beslutet. Motionärerna beräknar att anslaget för budgetåren 2000 och 2001 behöver tillföras 285 miljoner kronor årligen, dvs. 55 miljoner kronor utöver regeringens beräkning.

Vissa kompletterande uppgifter

Det statliga stödet till energiforskning, energiteknisk utveckling och demonstration måste vara förenligt med EG:s regler för statsstöd. EG-kommissionen har godkänt förordningarna (1998:222) om stöd till energiforskning, (1998:653) om statligt stöd till energiteknik och (1998:654) om energiteknikbidrag. Enligt uppgift medger inte EG:s statsstödsregler den form av driftstöd som föreslås i motion 1998/99:N261 (mp) eftersom stöd efter det att varan eller processen har introducerats på marknaden eller vid kommersiell exploatering inte är förenligt med statsstödsreglerna.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser (B 7)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 50 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till samma belopp. Regeringen begär att få möjlighet att göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret och fördela åtaganden över sjuårsperioden (se nedan). Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Anslaget disponeras för energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser. Riksdagen godkände år 1997 utformningen av ett sjuårigt program för ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem. I programmet ingår energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser som en viktig del i strategin för minskad klimatpåverkan. Riksdagen godkände hösten 1997 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2) ekonomiska ramar för anslaget uppgående till sammantaget 350 miljoner kronor för perioden 1998–2004.

Insatserna skall huvudsakligen avse s.k. gemensamt genomförande inom ramen för klimatkonventionen. Med gemensamt genomförande avses att parter med höga åtgärdskostnader för utsläppsminskningar tillsammans med ett mottagarland med lägre åtgärdskostnader vidtar åtgärder i detta land och i gengäld erhåller en kreditering som kan räknas av mot egna utsläpp vid uppfyllande av åtaganden att minska eller begränsa utsläpp av växthusgaser.

Regeringen har beviljat ca 290 miljoner kronor för den aktuella verksamheten under perioden 1993–1997. Huvuddelen har använts för långivning till

anläggningsägare för att finansiera investeringar i uppvärmningssektorn. Under perioden t.o.m. år 1997 har programmet omfattat 66 projekt, varav 55 är färdigställda och tagna i drift. Hittills under år 1998 har ytterligare 9 projekt initierats. Projekten har genomförts i bl.a. Estland, Lettland, Litauen och Ryssland. Sammantaget har Statens energimyndighet beräknat att de hittills genomförda investeringarna har medfört en minskning av utsläppen med 340 000 ton koldioxid per år jämfört med situationen innan insatserna genomförts. Mot bakgrund av klimatöverenskommelsen i Kyoto, erfarenheterna under pilotfasen och de genomförda utvärderingarna av insatser på energiområdet avser regeringen att nu förändra inriktningen för de energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatserna. Förändringarna utgör en anpassning till besluten i klimatkonventionen. Syftet är också att ytterligare tydliggöra insatsernas överordnade klimatpolitiska karaktär. Avsikten är vidare att så långt möjligt säkerställa att insatserna kan räknas Sverige till godo som en del av Sveriges åtagande inom ramen för EU:s gemensamma förpliktelse enligt Kyotoprotokollet.

Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till anslag för detta ändamål.

Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet (B 8)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 5 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 beräknar regeringen anslaget till samma belopp.

Anslaget disponeras för utgifter för förluster i samband med lånegarantier som har lämnats enligt dels förordningen (1981:717) om statlig garanti för utvinning m.m. av olja, naturgas eller kol, dels förordningen (1988:805) om statligt stöd ur Energiteknikfonden m.m. Ställda garantier enligt förordningen om statlig garanti för utvinning m.m. av olja, naturgas eller kol har utvecklats successivt och avser numera enbart verksamhet inom naturgasområdet. Dessa garantier är bundna genom avtal (prop. 1987/88:72, bet. 1987/88:NU16). Garantiramen uppgår till 1 000 miljoner kronor (prop. 1991/92:100 bil. 13, bet. 1991/92:NU25). Den 31 december 1997 uppgick summan av utestående garantier till ca 116 miljoner kronor. Någon avgift för garantin tas inte ut. Motsvarande belopp belastar i stället anslaget. Under år 1997 har inga förluster uppkommit som en följd av infriade garantier enligt förordningen om statlig garanti för utvinning m.m. av olja, naturgas eller kol. Varken garantiavgifter eller återbetalningar av tidigare infriade statliga garantier har inlevererats under året.

Prognosen för anslagsbelastningen visar att inga garantier beräknas behöva bli infriade under innevarande budgetår. Beräknade förluster uppgår till 5 miljoner kronor för vart och ett av åren 1999, 2000 och 2001.

Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag till anslag för detta ändamål.

Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige (B 9)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 1999 är 200 miljoner kronor. För åren 2000 och 2001 finns inga medel beräknade för ändamålet.

Anslaget disponeras för åtgärder som stärker el- och värmeförsörjningen i Sydsverige. Regeringen beslutade år 1997 att inrätta Delegationen för Energiförsörjning i Sydsverige (ordförande: landshövding Göte Bernhardsson) som i enlighet med sin instruktion (1998:62) skall utveckla el- och värmeförsörjningen i regionen. Den skall redovisa sitt arbete till regeringen senast den 1 oktober 1999. Riksdagen godkände hösten 1997 ekonomiska ramar för anslaget om sammanlagt 400 miljoner kronor för åren 1998 och 1999.

Åtgärder skall vidtas för att under de närmaste åren kompensera bortfallet av el från de bägge reaktorerna i Barsebäck genom effektivare energianvändning, konvertering samt hushållning med och tillförsel av el från andra energikällor. Även om de föreslagna insatserna innebär en full kompensation med avseende på energibalansen i landet som helhet är det regeringens bedömning att särskilda åtgärder krävs för att utveckla el- och värmeförsörjningen i Sydsverige. Åtgärderna bör kunna gälla såväl energihushållning och minskad elanvändning som utbyggnad av el- och värmeproduktion. Delegationen skall bidra med planerings- och projekteringsstöd och utreda behovet av investeringar i infrastruktur. Effektivare energianvändning och en ökad användning av förnybara energislag är angelägna mål liksom ett bättre utnyttjande av det befintliga naturgasnätet.

Ett förslag till förordning om statligt stöd till energiförsörjningen i Sydsverige har anmälts till EG-kommissionen. Under förutsättning av kommissionens godkännande avses stödordningen träda i kraft så fort som möjligt. Det faktum att förordningen ännu inte kunnat tillämpas innebär att beslut om att ekonomiskt stödja utvecklingsarbete endast har förekommit i undantagsfall.

Delegationen har överlämnat en redogörelse för verksamheten under första halvåret 1998. Under denna period har ett omfattande kontaktnät byggts upp och kunskaper har på detta sätt vunnits om pågående forskning vid universitet och högskolor och om utvecklingsverksamhet inom det privata näringslivet och hos myndigheter. Verksamheten att sätta i gång åtgärder som stärker regionens el- och värmeförsörjning har påbörjats genom den informationsverksamhet och de kontakter som delegationen har initierat. Enligt regeringen har ett stort antal projektförslag lämnats in till delegationen. Förslagen har varit föremål för en preliminär behandling och beslut har fattats om vilka förslag som delegationen avser att driva vidare under förutsättning att den nyssnämnda förordningen godkänns.

Motionerna

Förslaget att anslå 200 miljoner kronor till delegationen för energiförsörjningen i Sydsverige avvisas i motion 1998/99:N299 (m). Motionärerna anser att inrättandet av ett särskilt åtgärdsprogram för den sydliga landsdelen är en följd av den planerade förtida avvecklingen av Barsebäcksverket. Nedlägg-

ningen, sägs det, får till följd att elproduktion motsvarande 60 % av elbehovet i Skåne bortfaller.

I motion 1998/99:N241 (kd) sägs att delegationen är obehövlig och bör avvecklas. Motionärerna menar att de särskilda insatser som kan komma att behövas för el- och värmeförsörjningen i Sydsverige kan hanteras av Energimyndigheten. I motionen yrkas att de medel som är avsatta för delegationens verksamhet under år 1999 skall minskas med 60 miljoner kronor.

Även i Folkpartiets partimotion 1998/99:Fi211 avvisas regeringens förslag och motionärerna föreslår alltså att inga medel skall tillföras anslaget.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslöt våren 1997 om riktlinjer för energipolitiken. Den svenska energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Den skall skapa villkoren för en effektiv energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. För att nå dessa mål har riksdagen beslutat om ett energipolitiskt program för omställningen av det svenska energisystemet. Programmet omsluter totalt ca 9 miljarder kronor och avser tiden fram t.o.m. år 2004. Det nämnda beloppet omfattar dels insatser för forskning och utveckling under sju år om totalt 5,6 miljarder kronor, dels åtgärder för att kompensera bortfallet av elproduktion från kärnkraftverket i Barsebäck på 3,1 miljarder kronor.

De förslag till anslag som regeringen framlagt för riksdagen i budgetpropositionen finner utskottet vara i överensstämmelse med detta program. Den resultatredovisning som regeringen har presenterat i form av vissa prestationer som hittills åstadkommit i programmet ger riksdagen nu en viss information om den valda inriktningen. Dock vill utskottet åter erinra om vikten av en resultatredovisning som är framsprungen ur en verksamhetsindelning av programmet och i vilken anslagen ingår som finansieringskällor. I takt med att programmet fortskrider med projekt som avslutas, anläggningar som tas i bruk etc. kommer kraven på resultatinformationen att stiga i termer av effekter av åtgärderna i förhållande till de uppsatta målen. Det är också, enligt utskottets uppfattning, viktigt att riksdagen fortlöpande erhåller information om resursåtgången i form av efterfrågan på bidrag och projektmedel; en beredskap måste finnas att överväga fördelningen inom den energipolitiska budgetramen på 9 miljarder kronor.

Vad gäller de synpunkter som uttalas från företrädarna för Moderata samlingspartiet så överensstämmer de med vad som framförts vid tidigare tillfällen och som utskottet har avvisat. Utskottet har funnit dessa invändningar starkt överdrivna och framhållit vikten av att omställningen till en mer ekologiskt hållbar produktion av elektricitet skall genomföras på sådant sätt att svensk industri och samhällslivet i övrigt tillförsäkras el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck är, som tidigare beskrivits, att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Innan en stängning av den reaktorn kan genomföras bör riksdagen ges möj-

lighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av reaktorn är uppfyllda (se bet. 1996/97:NU12 s. 39).

Utskottet konstaterar att Kristdemokraterna stöder regeringens förslag till anslag, förutom nivån på anslaget till åtgärder i Sydsverige. Även Folkpartiet stödjer i princip omställningsprogrammets inriktning, men förordar en längre genomförandetid som ger upphov till en mindre anslagsbelastning under år 1999 jämfört med regeringens förslag.

Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 1999 inom utgiftsområde 21 Energi (se bilaga). Likaså tillstyrks de övriga här aktuella förslagen till riksdagsbeslut som lagts fram i budgetpropositionen. Samtliga aktuella motionsyrkanden avstyrks därmed.

Affärsverket svenska kraftnät

Propositionen

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) driver och förvaltar det svenska stamnätet och de statligt ägda utlandsförbindelserna (prop. 1990/91:87, bet. 1990/91:NU38). Svenska kraftnät är enligt förordningen (1994:1806) om systemansvaret för elektrisk ström sedan den 1 januari 1995 systemansvarig myndighet enligt ellagen (1997:857). Svenska kraftnät skall enligt riksdagens beslut ansvara för driften av stamnätet, den löpande momentana elbalansen och det svenska kraftsystemets övergripande driftsäkerhet.

Verksamheten vid Svenska kraftnät finansieras helt genom intäkterna från verkets affärsverksamhet, med undantag för elberedskapsverksamheten som täcks med anslag på statsbudgeten.

Under år 1997 bildade Svenska kraftnät tillsammans med Vattenfall AB och det polska företaget Polish Power Grid Company (PPGC) SwePol Link AB. Bolagets uppgift är att bygga, äga, driva och underhålla den s.k. Polen-kabeln – en likströmsförbindelse mellan Sverige (Karlshamn) och Polen (Dunowo). Bolaget ägs till 51 % av Svenska kraftnät, 48 % av Vattenfall och 1 % av PPGC. Investeringarna i affärsverkskoncernen har under år 1997 uppgått till totalt 589 miljoner kronor. Av detta belopp stod affärsverket för 279 miljoner kronor och SwePol Link AB för 310 miljoner kronor. Investeringarna i stamnätet och utlandsförbindelserna uppgick till 167 miljoner kronor. Investeringarna i optofiberförbindelser uppgick till 75 miljoner kronor och i tele- och informationssystem till 37 miljoner kronor.

Regeringen beviljade under år 1997 Svenska kraftnät koncession för Polen-kabeln. Svenska kraftnät ansökte våren 1998 om komplettering av den beviljade koncessionen i syfte att möjliggöra ett annat mer miljövänligt tekniskt utförande av överföringsförbindelsen. Regeringen biföll i augusti 1998 Svenska kraftnäts ansökan. Under år 1997 tecknades ett flertal avtal rörande Polen-kabeln, bl.a. ett långsiktigt transiteringsavtal mellan SwePol Link och Vattenfall. I avtalet åtar sig Vattenfall att täcka SwePol Links kostnader för Polen-kabeln mot att Vattenfall får rätt att utnyttja kabelns kapacitet. Betalningsåtagandet och rätten att utnyttja kabelns kapacitet minskas om SwePol Link utnyttjar optioner till att teckna transiteringsavtal med andra parter.

Svenska kraftnäts förslag till investerings- och finansieringsplan för åren 1999–2001 sammanfattas i tabellen nedan. Planen bygger på verkets långsiktiga investeringsplanering för stamnätet inklusive utlandsförbindelserna. Investeringarna inom affärsverkskoncernen under perioden beräknas beloppsmässigt till ca 3 156 miljoner kronor. Planen omfattar dels investeringar i stamnätet och utrustning för telekommunikation (inklusive optofibrer) om ca 1 510 miljoner kronor, dels investeringen i Polenkabeln om ca 1 646 miljoner kronor. Investerings- och finansieringsplanen omfattar åtgärder i stamnätet till följd av avvecklingen av kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck. Dessa investeringar beräknas uppgå till sammanlagt 360 miljoner kronor, varav 350 miljoner kronor utfaller under perioden 1999–2001. Koncernens investeringar i telekommunikationer och informationssystem beräknas till ca 150 miljoner kronor och i optoförbindelser till ca 110 miljoner kronor.

Affärsverkskoncernen svenska kraftnäts investerings- och finansieringsplan åren 1999–2001 (miljoner kronor)

	Anskaffat t.o.m.1997	Prognos 1998	Budget 1999	Beräknat 2000	Beräknat 2001
<i>Investeringar</i>					
– Investeringar exkl. Polenlänken	279	408	450	540	520
– Polenlänken	310	810	1578	68	
Summa investeringar	589	1218	2028	608	520
<i>Finansiering</i>					
Amortering av externa lån	500				
Egen finansiering – använt till delägarlån till SwePol Link		351			
Egen finansiering – övrig	780	410	450	608	520
Extern upplåning, SwePol Link	309	457	1578		
Summa finansiering	589	1 218	2028	608	520

Affärsverkets investeringsverksamhet skall finansieras med egna medel. Investeringarna i Polenkabeln, som är avsedda att genomföras i dotterbolaget SwePol Link AB, planeras att finansieras dels genom extern upplåning om ca 1 578 miljoner kronor, dels genom delägarlån om sammanlagt ca 680 miljoner kronor. Svenska kraftnäts andel av delägarlånen beräknas till ca 350 miljoner kronor. Regeringen anser att den nu redovisade investerings- och finansieringsplanen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde för treårspe-

rioden 1999–2001, samt omfattning och inriktning av verkets beredskapsåtgärder, bör godkännas.

Regeringen föreslår att Svenska kraftnät under år 1999 får rätt att ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en sammanlagd ram om 2 000 miljoner kronor, vilket motsvarar nivån på den nuvarande upplåningen i Riksgäldskontoret.

Regeringen har riksdagens bemyndigande att teckna borgen för och lämna kreditgarantier till bolag, i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier och andelar, intill ett sammanlagt belopp om 1 500 miljoner kronor (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2). Nivån är beräknad på förutsättningen att Svenska kraftnät skall lämna borgen eller kreditgarantier till SwePol Link AB. Regeringen föreslår att detta bemyndigande kvarstår oförändrat under år 1999.

Regeringen har av riksdagen bemyndigats att inom en total ram om 135 miljoner kronor besluta i frågor som rör förvärv av aktier eller bildande av bolag inom Svenska kraftnäts verksamhetsområde. Regeringen föreslår att detta bemyndigande kvarstår oförändrat under år 1999.

Regeringen har av riksdagen bemyndigats att ge Svenska kraftnät rätt att besluta om förvärv och avyttring av aktier och bildande av bolag inom en ram av högst 10 miljoner kronor. Regeringen föreslår att detta bemyndigande kvarstår oförändrat under år 1999.

Vad gäller placering av likvida medel föreslår regeringen att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 1999 låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med nu gällande ordning.

Inga motioner har väckts med anledning av regeringens förslag beträffande Svenska kraftnät.

Vissa kompletterande uppgifter

Likströmsförbindelsen mellan Sverige och Polen – den s.k. Polenkabeln – tillståndsprövas på ett flertal sätt. Frågan om nätkoncession prövas enligt ellagen (1997:857), ledningens miljöpåverkan enligt lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. (den s.k. naturresurslagen – NRL), vattenlagen (1983:291) och lagen (1966:314) om kontinentalsockeln. Rätten att uppföra ledningsstationer (bygglov) bedöms enligt plan- och bygglagen (1987:10). Affärsverket svenska kraftnäts investerings- och finansieringsplan och finansiella befogenheter prövas årligen av riksdagen i samband med behandlingen av budgetpropositionen.

Regeringen gav i juli 1997 Svenska kraftnät tillstånd enligt ellagen att anlägga Polenkabeln (nätkoncession). Enligt denna lag ankommer det på regeringen att pröva ansökningar om utlandsförbindelser. En nätkoncession skall enligt ellagen förenas med de villkor för anläggningens utförande och utnyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller som annars behövs från allmän synpunkt, vilket bl.a. innefattar villkor för skydd mot störningar på berörd natur- och kulturmiljö. I beslutet angav regeringen att kabelns miljöpåverkan i den aktuella sträckningen inte kunde anses vara av den omfattningen att en

prövning enligt 4 kap. NRL var nödvändig. Regeringsprövning enligt 4 kap. 1 § i NRL är obligatorisk för vissa anläggningar med stor miljö- eller omgivningspåverkan. Sjökabelförbindelser ingår inte bland dessa. Enligt 4 kap. 2 § i NRL kan dock regeringen i det enskilda fallet besluta att även andra anläggningar än de som nämns i förstnämnda paragraf skall prövas enligt 4 kap. NRL. Det gäller anläggningar som kan antas få betydande omfattning eller bli av genomgripande beskaffenhet. Regeringen ansåg vid prövningstillfället att Polenkabeln inte kunde antas få så betydande effekter att tillåtlighetsprövning enligt 4 kap. 2 § NRL borde ske.

I december 1997 avslag byggnadsnämnden i Karlshamn en ansökan från SwePol Link AB om bygglov för en omriktarstation i anslutning till kabeln. Länsstyrelsen i Blekinge län avvisade under våren 1998 ett överklagande från SwePol Link AB med anledning av detta beslut i byggnadsnämnden. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Ronneby sade i februari 1998 nej – med hänvisning till befärad klorgasutsläpp – till planerna på ett elektrodnät i havet för Polenkabeln. I mars 1998 beslöt regeringen – efter överklagande av SwePol Link AB – att upphäva besluten av Karlshamns kommun och länsstyrelsen i Blekinge län att inte medge bygglov för omriktarstationen. I sina beslut hade Karlshamns kommun och länsstyrelsen i Blekinge län ansett att en detaljplan måste upprättas för att pröva markens lämplighet för de aktuella byggnaderna och att bygglov inte kunde beviljas innan dess. Regeringens beslut innebar att kravet på detaljplan avvisades och att ärendet överlämnades till Karlshamns kommun för ny prövning.

I april 1998 inkom Svenska kraftnät med en ansökan till regeringen om komplettering av den koncession för Polenkabeln som regeringen beviljade sommaren 1997. Kompletteringen avsåg ett ändrat tekniskt utförande av överföringsförbindelsen vad gäller strömåterledningen. Av ansökan framgick att i stället för att utnyttja havsvattnet för strömåterledning avsågs denna ske via två återledningskablar mellan Sverige och Polen. De planerade elektrostationerna med tillhörande kablar skulle därför inte behöva anläggas. Därmed, sades det, kan miljöpåverkan från överföringsförbindelsen reduceras. I augusti 1998 biföll regeringen Svenska kraftnäts ansökan om en ny teknisk lösning för kabeln.

Tillstånd enligt kontinentalsockellagen för utläggande av Polenkabeln är ett följdbeslut till beslutet om nätkoncession enligt ellagen. Nätkoncessionsbeslutet omfattar endast tillstånd på svenskt territorium. Svenska kraftnät ansökte i februari 1998, med komplettering i maj 1998, om tillstånd att lägga ut likströmskabel enligt 15 a § kontinentalsockellagen. Prövning enligt denna bestämmelse är tillämplig på kontinentalsockeln utanför Sveriges territorialgräns. Regeringen beslutade i oktober 1998 att ge Affärsverket svenska kraftnät tillstånd att lägga ut likströmskabel samt två 20 kV-kablar (metalliska återledare) på ett område som omfattar kontinentalsockeln från Sveriges territorialgräns till gränsen för Sveriges ekonomiska zon.

Prövningen enligt vattenlagen avser bl.a. rätten att i vattnet lägga ut kabeln och att gräva kabeldike nära stranden (tillåtlighetsprövning), eventuella ersättningar för olägenheter vid kabelläggningen, uppföljning (prov) av effekter på fisket (eventuellt innefattande Mörrums ån) och det företagsekonomiska värdet av projektet. Huvudförhandlingar rörande vattendom sker i

dagarna. Avsikten är att vattendom skall publiceras i december 1998. Vattenlagen upphävs den 1 januari 1999, varvid bestämmelserna i lagen infogas i miljöbalken (1998:808). Övergångsbestämmelser för de lagar som skall ingå i miljöbalken är införda i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens framlagda förslag rörande verksamheten vid Svenska kraftnät. Ställningstagandet innefattar de delar av finansierings- och investeringsplanen samt i övrigt finansiella befogenheter och förpliktelser som avser byggandet av Polenkabeln. Den omfattande prövning som omgärdar projektet gör att utskottet inte ser några skäl för riksdagen att vidta någon särskild åtgärd. Utskottet noterar att en ny teknisk lösning för kabeln skall genomföras som kommer att innebära – i förhållande till den ursprungliga planläggningen – en minskad miljöbelastning i berörda områden.

I detta sammanhang finner utskottet anledning att erinra om skälen till att denna överföringsförbindelse mellan Sverige och Polen etableras. Polenkabeln innebär att överskott respektive underskott i ländernas elproduktion kan regleras genom överföring av kraft. Därmed minskar i båda länderna behovet av att upprätthålla reservkapacitet, liksom kraven på utbyggnad av elproduktionsanläggningar. På så sätt uppnås ekonomiska och miljömässiga fördelar i båda länderna som också till viss del kommer övriga länder i regionen till del.

Landsbygdens elektrifiering

Propositionen

Enligt ellagen är innehavare av nätkoncession skyldig att på skäliga villkor ansluta en elabonnet till ledningsnätet. Med begreppet skäligt avses i detta sammanhang bl.a. att kostnaden för anslutning skall motsvara de verkliga kostnaderna med tillägg för skälig avkastning i verksamheten. I normala fall är anslutningskostnaderna inte så stora att de kan anses vara oskäligt betungande för hushållet. I glesbygden, inte minst i skogs- och fjällbygderna, kan dock anslutningskostnaderna i vissa fall bli oöverstigit stora för det enskilda hushållet. Det rör sig ofta om fall där en anslutning kräver förhållandevis omfattande ledningsdragning i oländig terräng. Enligt beräkningar som Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) gjorde på regeringens uppdrag hösten 1996 uppgick de vid denna tidpunkt oelektrifierade helårsbebodda fastigheterna till 137 stycken. Den genomsnittliga kostnaden per fastighet beräknades till ca 1,7 miljoner kronor. I denna kostnadsuppskattning medräknas dock inte de fastigheter för vilka kostnaderna för anslutning kan anses ligga inom intervallet för normal anslutningsavgift, dvs. under ca 20 000 kr. Antalet sådana fastigheter var enligt NUTEK 21 stycken av de totalt 137 fastigheterna. Övriga hushåll som kan komma i fråga för en elektrifiering uppgår alltså till 116 stycken. Den totala kostnaden för att ansluta dessa hushåll beräknas uppgå till ca 200 miljoner kronor.

Regeringen framhåller att en tillfredsställande tillgång till elektricitet är en viktig förutsättning för ett fortsatt boende och en framtida utveckling av de

aktuella fastigheterna och berörda bygderna. Av det skälet bör kvarvarande helårsbebodda hushåll i landsbygden som i dag saknar el beredas tillfälle att till en rimlig kostnad anslutas till elnätet eller på annat sätt få en tillfredsställande elförsörjning. I budgetpropositionen föreslås att ett tidsbegränsat statligt bidragssystem inrättas för att möjliggöra detta fr.o.m. år 1999.

Avsikten är att stöd skall utgå till nyanläggning av elektriska förbindelser. Ett krav skall finnas på minst fem års helårsboende innan frågan om bidrag kan komma i fråga. Berörda fastighetsägare skall betala en anslutningsavgift motsvarande en normal anslutningsavgift. Om och på vilket sätt en elektrifiering skall genomföras blir beroende på en bedömning i varje enskilt fall med avseende på kostnaderna och förutsättningarna för en leveranssäker elförsörjning.

Berättigad till bidrag skall vara företag, eller motsvarande, som innehar nätkoncession enligt ellagen. Bidrag kan också utgå till anläggningar för lokala elverk. Stöd skall inte utgå till kostnader för drift och underhåll av elnät. Regeringens bedömning är att bidragsprogrammet i ett första steg skall kunna begränsas till att omfatta 10 miljoner kronor per år under en femårsperiod. Prognosen grundar sig på att alternativa former för elektrifiering i många fall kan åstadkommas och att alla fastigheter inte har önskemål om elektrifiering. Regeringen föreslår i propositionen att stödet skall finansieras med intäkter som Svenska kraftnät har i sin verksamhet och att regeringen får rätt att meddela närmare föreskrifter om bidraget.

Vissa kompletterande uppgifter

Statligt stöd för landsbygdens elektrifiering har funnits alltsedan 1940-talet. Stödet har finansierats från ett anslag i statsbudgeten. Våren 1980 beslutade riksdagen (prop. 1979/80:100 bil. 17, bet. 1979/80:NU36) om ett tioårigt stödprogram för detta ändamål. I programmet ingick stöd för upprustning med 2 miljoner kronor per år under fem år (t.o.m. budgetåret 1984/85) och för nyanläggningar med 2,5 miljoner kronor per år under tio år (t.o.m. budgetåret 1989/90). På förslag av näringsutskottet (bet. 1989/90:NU25 s. 7) beslutade riksdagen att anvisa ytterligare medel till främjandet av landsbygdens elektrifiering på ett för budgetåret 1990/91 återinrättat anslag med ett belopp om 2,5 miljoner kronor. Påföljande budgetår upphörde anslaget och har därefter inte varit uppfört på statsbudgeten. De närmare bestämmelserna – som fortfarande gäller – för bidraget regleras i förordningen (1959:369) om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning. Av denna framgår bl.a. att Statens energimyndighet är den myndighet som prövar behovet av och beviljar stöd. I föreliggande förslag från regeringen förutsätts att Svenska kraftnät övertar den roll som Statens energimyndighet har på detta område som bidragsmyndighet.

I budgetpropositionen beräknas att intäkterna från den avgiftsfinansierade verksamheten inom Svenska kraftnät skall uppgå till drygt 2 miljarder kronor budgetåret 1999. Svenska kraftnäts verksamhetsplan för åren 1999–2001 innehåller ett budgeterat resultat på 456, 470 respektive 487 miljoner kronor vid ett avkastningskrav på 7 % av justerat eget kapital. Det utdelningskrav som staten ställer på Svenska kraftnät uppgår till 65 % av resultatet. Utdel-

ningen redovisas på statsbudgetens inkomstsida (inkomstitel 2116 Affärsverket svenska kraftnäts inlevererade utdelning och inleverans av motsvarighet till statlig skatt) och beräknas år 1999 uppgå till 297 miljoner kronor.

I ellagen (4 kap. 1 §) sägs att nättariffer skall vara skäliga och utformade på sakliga grunder. Hänsyn skall tas till kravet på rimlig avkastning i nätverksamheten. I en prövning som nätmyndigheten gjort av Affärsverket svenska kraftnäts nätavgifter (Nätmyndigheten dnr 963-96-12100) sägs att andra kostnader än sådana som är påkallade i verksamheten utifrån en affärsmässig bedömning inte får läggas till grund för avgifterna. Reglerna om skäliga nättariffer gäller nätverksamhet generellt och något undantag för stamnäten föreligger inte. I lagen uttalas också (12 kap. 6 §) att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela forskrifter om avgifter för myndighets verksamhet som sker med stöd av ellagen. I förordning (1991:2013) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät sägs (16 §) att Svenska kraftnäts medel får användas för de ändamål som regeringen har fastställt i investeringsplanen och de övriga föreskrifter som avser Svenska kraftnäts verksamhet. Några närmare riktlinjer för Svenska kraftnäts avgiftsuttag utöver detta finns inte. Det sagda innebär att stamnätstariffen inte får vara utformad så att den täcker kostnaden för elektrifieringen av vissa glesbygdsfastigheter – denna aktivitet kan inte sägas vara affärsmässigt motiverad. I den investerings- och finansieringsplan som har behandlats i det föregående avsnittet fanns följaktligen inte heller kostnaderna för glesbygdens elektrifiering upptagna. Elektrifieringen kommer därmed att finansieras via det avkastningskrav som regering och riksdag ställer på Affärsverket svenska kraftnät, och som för år 1999 – som nyss nämndes – enligt planerna skall inlevereras till statsbudgeten och beräknas uppgå till 297 miljoner kronor.

I lag (1996:1059) om statsbudgeten (den s.k. budgetlagen) sägs (17 §) att statens inkomster och utgifter skall budgeteras och redovisas brutto på statsbudgeten. I den proposition som låg till grund för riksdagens beslut (prop. 1995/96:220, bet. 1996/97:KU3) anförde regeringen (s. 43) att bruttoprincipen särskilt har uppmärksammats eftersom strävan har varit att ge en tydligare bild av statens åtaganden och att underlätta förståelsen av statsbudgeten. Enligt regeringens uppfattning, sades det, bör bruttoprincipen vara vägledande vid utformningen av statsbudgeten och redovisningen mot anslag och inkomstitlar. I finansutskottets yttrande (1995/96:FiU8y) till konstitutionsutskottet med anledning av propositionen påtalades (s. 13) att om väsentliga delar av den statliga verksamheten inte redovisas över statsbudgeten finns risk att de utanförstående delarna inte tas upp till prövning i samband med budgetbehandlingen på samma sätt som den övriga budgetbehandlingen. Likaså, fortsatte finansutskottet, minskar värdet av att fastställa utgiftsramar om vissa utgifter inte omfattas av dem. Konstitutionsutskottet anslöt sig (s. 23) till finansutskottets bedömning i den berörda delen.

Inför näringsutskottet har företrädare för Närings- och handelsdepartementet lämnat bl.a. följande kompletterande upplysningar. Bidraget skall inte täcka kostnader för drift och underhåll. Det skall utgå som en engångssumma, och därefter får berörd nätkoncessionsinnehavare svara för underhållet på den aktuella ledningen. De föreskrifter som regeringen avser att utar-

beta som vägledning för Svenska kraftnäts prövning av bidragsansökningarna kommer att vara omfattande, med bl.a. krav på särredovisning av antal ansökningar, kostnader och antalet elektrifierade hushåll. Regeringen skall i budgetpropositionen, eller i annat lämpligt sammanhang, redovisa sådan uppföljningsinformation för riksdagen att kontroll möjliggörs av t.ex. kostnadsutvecklingen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till nytt stödsystem för den fortsatta elektrifieringen av hushåll i glesbygden. Det är enligt utskottets mening positivt att staten tar ett förnyat ansvar för att underlätta upprättandet av elförsörjning till oelektrifierade helårsbebodda glesbygdsfastigheter.

Det kan dock anföras vissa principiella betänkligheter mot utformningen av det föreslagna stödet, bl.a. mot bakgrund av bestämmelserna i budgetlagen att statens utgifter och inkomster skall göras tydliga och bruttoredo visas i statsbudgeten. Utskottet utgår från att det avkastningskrav som finns uppsatt för Svenska kraftnät minskas motsvarande den kostnad som bidragssystemet för med sig; detta för att undvika risken för sammanblandning av det avkastningskrav som grundas på affärsmässiga grunder – på vilket avgiftssättningen bygger – och kostnaden för stödsystemet vars finansiering utgår från andra principer.

Bidraget är alltså tidsbegränsat och avses att upphöra efter denna period. Utskottet vill betona vikten av att bestämmelserna för stödprogrammet ges en distinkt utformning, så att den utgiftsnivå som regeringen har förutsatt kan hållas och så att en noggrann uppföljning från regeringens och riksdagens sida blir möjlig. Utskottet förutsätter vidare en årlig redovisning från regeringen till riksdagen om stödprogrammet så att en fortlöpande kontroll av kostnadsutvecklingen kan äga rum. Med det sagda tillstyrker utskottet regeringens förslag om nytt stödsystem för landsbygdens elektrifiering.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *lagen om kärnkraftens avveckling*
att riksdagen avslår motion 1998/99:N228 yrkande 35,
res. 1 (m, kd, fp)
2. beträffande *ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket*
att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:1 utgiftsområde 21 moment 8 och med avslag på motion 1998/99:N241 yrkande 3 be-
myndigar regeringen att under budgetåret 1999 enligt 6 § andra stycket
lagen (1996:1059) om statsbudgeten besluta att det under budgetåret
1998 uppförda ramanslaget B 11 Ersättning för avveckling av en
reaktor i Barsebäcksverket får överskridas om ett nytt riksdagsbeslut
inte hinner inväntas,

res. 2 (m, kd, fp) – villk. res. 1

3. beträffande *anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:1 utgiftsområde 21 momenten 1–7 och 14 och med avslag på motionerna 1998/99:Fi211 yrkande 20 i denna del, 1998/99:Sk707 yrkande 2, 1998/99:MJ747 yrkande 2, 1998/99:MJ776 yrkande 1, 1998/99:MJ803 yrkande 2, 1998/99:N205, 1998/99:N228 yrkandena 5, 6 och 22, 1998/99:N241 yrkandena 2, 4, 9 och 11, 1998/99:N261 yrkandena 2–13, 1998/99:N299 yrkandena 2–6 och 1998/99:Bo505 yrkande 3

a) bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 1 Bidrag för att minska elanvändning, besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 300 000 000 kr under åren 2000–2002,

b) bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 2 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor, besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 570 000 000 kr under åren 2000–2002,

c) bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 3 Åtgärder för effektivare energianvändning, besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 21 400 000 kr under åren 2000–2002,

d) bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 4 Energiforskning, besluta om stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 952 000 000 kr under åren 2000–2004,

e) bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 5 Energiteknikstöd, besluta om stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 335 000 000 kr under åren 2000–2004,

f) bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 6 Introduktion av ny energiteknik, besluta om stöd till introduktion av ny energiteknik som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 1 150 000 000 kr under åren 2000–2004,

g) bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanslaget B 7 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser, besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 23 600 000 kr under åren 2000–2004,

h) för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt regeringens förslag i bilaga,

4. beträffande *Affärsverket svenska kraftnät*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:1 utgiftsområde 21 momenten 9–12

a) som inriktning godkänner investerings- och finansieringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för perioden 1999–2001 i enlighet med vad som anges i propositionen,

b) godkänner omfattning och inriktning av Affärsverket svenska kraftnäts beredskapsåtgärder i enlighet med vad som anges i propositionen,

c) ger regeringen finansiella befogenheter rörande Affärsverket svenska kraftnät i enlighet med vad som anges i propositionen,

d) bemyndigar regeringen att låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån och placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret samt att i övrigt ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad som anges i propositionen,

res. 3 (c, mp)

5. beträffande *landsbygdens elektrifiering*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:1 utgiftsområde 21 moment 13 bemyndigar regeringen att meddela närmare föreskrifter om bidrag för statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning samt godkänner finansieringen av verksamheten i enlighet med vad som anges i propositionen.

res. 4 (m, kd, c, fp)

Stockholm den 1 december 1998

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m)*, Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s) (mom. 4 och 5), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd)*, Karin Falkmer (m)*, Sylvia Lindgren (s), Ola Karlsson (m)*, Nils-Göran Holmqvist (s), Marie Granlund (s), Gunilla Wahlén (v) (mom. 4 och 5), Inger Strömbom (kd)*, Ola Sundell (m) (mom. 4 och 5), Matz Hammarström (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp)*, Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m) (mom. 1–3)*, Karl Gustav Abramsson (s) (mom. 1–3) och Lennart Värmbö (v) (mom. 1–3).

*) Har ej deltagit i beslutet under moment 3

Reservationer

1. Lagen om kärnkraftens avveckling (mom. 1)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Eva Flyborg (fp) och Stefan Hagfeldt (m) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om lagen om kärnkraftens avveckling bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning föreligger nu skäl för att frångå de ställningstaganden som gjordes av utskottsmajoriteten i samband med behandlingen av avvecklingslagen. Det faktum att Regeringsrätten förordnat om inhibition av regeringens beslut att förbjuda driften vid Barsebäck 1 visar att de principiella invändningar som riktas mot avvecklingslagen i motion 1998/99:N228 (m) måste beaktas. Enligt utskottets uppfattning är det nödvändigt att utan

tidsfördröjan upphäva avvecklingslagen. De principiella brister som vidlåder lagen är tydliga, vilket bekräftas av den prövning som Regeringsrätten nu genomför. Förutom principiella juridiska tillkortakommanden framstår avsaknaden av beslutsunderlag vad gäller effekter i övrigt av lagens tillämpning – såsom omfattningen av ersättning till reaktorägarna, verkan på Sveriges energiförsörjning, miljöeffekter och lagens överensstämmelse med EG-rättsliga aspekter – som i högsta grad otillfredsställande.

Med det sagda tillstyrker utskottet den aktuella motionen i här berörd del och föreslår att riksdagen upphäver avvecklingslagen den 31 december 1998.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *lagen om kärnkraftens avveckling*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:N228 yrkande 35 antar följande

Förslag till lag om upphävande av lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling

Härigenom föreskrivs att lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling skall upphöra att gälla vid utgången av december 1998.

2. Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket (mom. 2)

Under förutsättning av avslag på reservation 1

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Eva Flyborg (fp) och Stefan Hagfeldt (m) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning föreligger inte några som helst hinder för riksdagen att snabbt behandla ett förslag från regeringen om ett anslagsöverskridande och sättet på vilket ett sådant skall finansieras. Det kan också konstateras att beslutsgången på motpartssidan hos Sydkraft AB är sådan att något tidsmässigt pressat tidsläge inte kommer att uppträda. Det faktum att motpartssidan sammankallar en extra bolagsstämma med uppgift att pröva avtalet gör att utskottet anser att en motsvarande tillämpning beträffande ersättningen bör ske på den statliga sidan. Det bemyndigande som regeringen begär är alltså obehövligt.

Men utskottet vill också uttala det principiellt felaktiga i att bifalla regeringens förslag på denna punkt. Det är oacceptabelt att riksdagen frånhänder sig beslutanderätten över statens budgetmedel på det angivna sättet. Om bemyndigandet utnyttjas kommer detta att innebära att riksdagen först i efterhand får tillfälle att behandla en inte obetydlig anslagsbelastning. Utskottets uppfattning är att en sådan beslutsordning med hänsyn tagen till riksdagens finansmakt inte kan godtas. Dessa skäl talar för, menar utskottet, att riksdagen inte bör bifalla det av regeringen föreslagna bemyndigandet, utan i stället skall förslag om anslagsöverskridande samt finansieringen av ett

sådant föreläggas riksdagen för avgörande. Det utskottet nu har anfört bör ges regeringen till känna.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion 1998/99:N241 (kd) i här aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäckswerket*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:N241 yrkande 3 och med avslag på proposition 1998/99:1 utgiftsområde 21 moment 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Affärsverket svenska kraftnät (mom. 4)

Matz Hammarström (mp) och Åke Sandström (c) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om Affärsverket svenska kraftnät bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte ställa sig bakom regeringens förslag beträffande Svenska kraftnät som innebär att finansiellt utrymme och befogenheter tilldelas projektet Polenlänken. Enligt utskottets uppfattning är förslaget illa genomtänkt och bör därför inte genomföras. Det finns långt mer angelägna investeringsbehov än en elkabel mellan Sverige och Polen. Betydligt större resurser måste läggas på att åstadkomma ökad energieffektivitet och användning av förnybar energi som ersättning för kärnkraft och fossila bränslen i såväl Sverige som Polen.

Huvudproblemet med kabeln är miljöstörningarna, främst i form av elektromagnetiska fält och obotliga skador på Blekinges känsliga kustområden samt sannolik påverkan på fiskbeståndet.

Den finansierings- och investeringplan som regeringen framlagt för riksdagens godkännande ger de finansiella förutsättningarna för det fortsatta arbetet med kabelförbindelsen. Utskottet kan inte ställa sig bakom denna plan för åren 1999–2001 och i övrigt de finansiella befogenheter som begärs av regeringen i de delar som berör Polenkabeln och för det bolag – SwePol Link AB – som bildats för ändamålet. Enligt utskottets mening bör det ankomma på regeringen att på lämpligt sätt besluta om att Svenska kraftnät och SwePol Link AB inte ikläder staten sådana ekonomiska förpliktelser som innebär finansiella och juridiska svårigheter att avbryta projektet.

Med hänvisning till vad utskottet nu har anfört avstyrks regeringens förslag beträffande Svenska kraftnät i de delar som berör Polenlänken.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *Affärsverket svenska kraftnät*

att riksdagen med anledning av proposition 1998/99:1 utgiftsområde 21 momenten 9–12

a) som inriktning godkänner investerings- och finansieringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för perioden 1999–2001 i enlighet med vad utskottet anfört,

- b) godkänner omfattning och inriktning av Affärsverket svenska kraftnäts beredskapsåtgärder i enlighet med vad utskottet anfört,
- c) ger regeringen finansiella befogenheter rörande Affärsverket svenska kraftnät i enlighet med vad utskottet anfört,
- d) bemyndigar regeringen att låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån och placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret samt att i övrigt ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad utskottet anfört.

4. Landsbygdens elektrifiering (mom. 5)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c) och Eva Flyborg (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om landsbygdens elektrifiering bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inledningsvis uttala en positiv inställning till att staten – inom givna gränser – kan lämna bidrag för att underlätta upprättandet av elförsörjning till oelektrifierade helårsbebodda glesbygdsfastigheter.

Emellertid kan utskottet inte ställa sig bakom regeringens framlagda förslag till nytt stödsystem för landsbygdens elektrifiering. Skälet är att förslaget strider mot grundläggande principer för utformningen av statens budget enligt vad som regleras i budgetlagen. Det är anmärkningsvärt att regeringen för riksdagen framlägger ett förslag som så uppenbart strider mot de riktlinjer som riksdagen och regeringen i andra sammanhang säger sig värna och som i så hög grad är förknippade med budgetlagen – t.ex. taket för de offentliga utgifterna som är ett bärande element i budgetpolitiken. En grundsten är att det offentliga åtagandet skall avspeglas i statsbudgeten.

Enligt utskottets uppfattning är det inte ändamålsenligt att låta Svenska kraftnäts avgiftsinkomster och den avkastning som affärsverket skall leverera in till statsbudgeten tas i anspråk för ett i princip renodlat regionalpolitiskt ändamål; det bidrag som Svenska kraftnät skall utbetala av sina rörelseinkomster i sin affärsdrivande verksamhet måste betraktas som ett artfrämmande inslag i verksamheten. Utskottet sätter också frågetecken för att Svenska kraftnät, som har ett ansvar för att affärsmässigt förvalta landets storkraftnät, skall använda egna administrativa resurser för att pröva bidrag till nätkoncessionshavare för nätdragning till glesbygdsfastigheter. Enligt utskottets mening finns det en beprövad handläggningsordning för detta stöd som enligt den i sammanhanget aktuella förordningen ombesörjs av Statens energimyndighet.

Utskottet kan inte acceptera att riksdagen frånhänder sig kontroll över statens medel på det sätt som förutsätts i regeringens förslag; innebörden är att prövningen av bidraget under fem år överläts till Svenska kraftnät, där utbetalningen av bidraget är resultatet av en intern bokföringsmässig transaktion. Utskottet ser det som principiellt angeläget att värna riksdagens finansmakt och att frågan om glesbygdens elektrifiering årligen underställs riksdagens prövning.

Som tidigare nämnts motsätter sig inte utskottet att statligt stöd inom den angivna kostnadsramen utbetalas till elektrifieringen av oelektrifierade helårsbebodda fastigheter. Dock bör kostnaden för ändamålet anvisas över statsbudgeten. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen – t.ex. i den kommande ekonomiska vårpropositionen – med ett förslag till anslag och hur detta skall finansieras. I detta sammanhang bör också klarare riktlinjer för bidragsgivningen lämnas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *landsbygdens elektrifiering*

att riksdagen med avslag på proposition 1998/99:1 utgiftsområde 21 moment 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (mom. 3)

Per Westerberg, Karin Falkmer, Ola Karlsson och Stefan Hagfeldt (alla m) anför:

I riksdagen finns en majoritet – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – för förslagen i budgetpropositionen för budgetåret 1999 om ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster avseende år 1999 i den statliga budgeten. Samma majoritet har också uttalat sitt stöd gällande beräkningen av det offentliga utgiftstaket samt förslagen om preliminära utgiftstak för åren 2000 och 2001.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Våra förslag syftar till att skapa förutsättningar för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Massarbetslösheten kan steg för steg pressas tillbaka samtidigt som den sociala tryggheten också i andra bemärkelser kan öka genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet.

Vi har föreslagit en långtgående växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tillfredsställande sätt kunna genomföra de uppgifter som måste vara gemensamma.

Då riksdagens majoritet har en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi. Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi förordar har redovisats i motion 1998/99:N299 (m). Denna syn på vilka anslag som bör anvisas för energipolitiska ändamål bygger på de principiella utgångspunkter som Mo-

derata samlingspartiet anser bör gälla för energipolitiken och som framgår av motion 1998/99:N228 (m).

Sammanlagt har vi föreslagit – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – en minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med 773 miljoner kronor år 1999.

2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (mom. 3)

Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd) anför:

Kristdemokraterna har instämt i huvuddragen när det gäller omställningsprogrammet, men vi beklagar riksdagens beslut i fråga om avställningen av den första Barsebäcksreaktorn. De villkor som riksdagen fastslagit för stängning av den andra reaktorn i Barsebäck, dvs. att ny elenergi skall tillföras eller motsvarande mängd sparas, borde också ha fått gälla för den första reaktorn. Vi förordar att genom eleffektivisering, utveckling och infasning av förnybar elproduktion kunna fasa ut kärnkraft och på sikt också energitillförsel som bygger på fossila bränslen. Målet bör vara ett omställningsarbete som syftar till att bygga ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, risk för elbrist och därmed ytterligare påfrestningar på välfärd och sysselsättning.

Denna principiella syn är styrande för den anslagsfördelning som Kristdemokraterna anser bör gälla inom utgiftsområdet och som har redovisats i motion 1998/99:N241 (kd). Vi betraktar den delegation som tillsatts för Sydsverige som obehövlig; de speciella insatser som kan komma att behövas för el- och värmeförsörjningen i denna landsdel bör kunna hanteras av Energimyndigheten.

Då riksdagens majoritet har en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (mom. 3)

Eva Flyborg (fp) anför:

Med rådande höga arbetslöshet och instabila offentliga finanser är en långsiktig energipolitik som syftar till en successiv omställning av energisystemet att föredra framför en kortsiktig politik som leder till snabba och kraftiga elprishöjningar. Riksdagens beslut våren 1997 att snabbavveckla kärnkraften kommer med stor sannolikhet att medföra en försämrad miljö. Likaså riskerar det långsiktiga investeringsklimatet att fördäras i sådan omfattning att det innebär ett direkt hot mot arbetstillfällena och välfärden. Mot denna bakgrund beklagar jag avsaknaden av bedömningar och analyser av konsekvenserna av den förordade avvecklingen av kärnkraftverket i Barsebäck – inte minst de budgetära effekterna. De medel som är kopplade till stängningen av kärnkraftverket i Barsebäck borde i stället användas för en kraftfull satsning på kärnsäkerhet i Östeuropa.

Det är mot denna bakgrund som Folkpartiet i motion 1998/99:Fi211 förordar att budgetmedel satsas på ändamål där nyttan blir störst, nämligen att restaurera osäkra och misskött kärnkraftsreaktorer i öst, framför det enorma

resursslöseri som en förtida avstängning av Barsebäcksverket innebär. En sådan snabbstängning av kärnkraftverket i Barsebäck får inte komma i fråga. Av det skälet behöver inte heller det beslutade energiomställningsprogrammet – som finansieras via anslagen B 1–B 7 och B 9 – genomföras i den forcerade takt som förutsätts i det energipolitiska beslutet. Det kan utsträckas över ytterligare åtminstone två år. Folkpartiet anser också att de särskilda åtgärderna för el- och värmeförsörjningen i Sydsverige skall slopas.

Då riksdagens majoritet har en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi.

4. Anslag för budgetåren 2000 och 2001 (mom. 3)

Matz Hammarström (mp) anför:

Med hänsyn till överenskommelsen mellan Miljöpartiet, regeringen och Vänsterpartiet om statsbudgeten för år 1999 innehåller Miljöpartiets budgetförslag för detta år på utgiftsområde 21 Energi inte några avvikelser från regeringens förslag. Dock vill jag i anslutning till detta ställningstagande ge uttryck för Miljöpartiets syn på vad som långsiktigt bör gälla för det energipolitiska omställningsprogrammet.

Energisystemet måste genomgå en total omställning som innebär en elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling av kärnkraften till år 2010. Detta år bör återinföras som slutår för kärnkraftsavvecklingen. Under de närmaste fem åren bör minst tre kärnkraftsreaktorer stängas, samtidigt som koldioxidutsläppen från energisektorn minskar. En långt större målmedvetenhet krävs i energipolitiken för att de högt ställda målsättningarna skall kunna nås och göra Sverige till ett ekologiskt föregångsland inom denna sektor. Miljöpartiet anser att regeringens tillvägagångssätt för energiomställningen är alltför försiktig; en långt mer kraftfull strategi måste utformas för att åstadkomma ett förändrat beteende på marknaden bland såväl producenter som konsumenter.

Miljöpartiet förordar därför att mycket stora satsningar genomförs på utbyggnad av kraft- och värmeproduktion från förnybara energikällor. Mot denna bakgrund vill jag se mycket kraftiga resursförstärkningar under anslagen för budgetåren 2000 och 2001, på det sätt som framgår av motion 1998/99:N261 (mp). Den totala budgetramen för budgetåren 2000 och 2001 beräknar alltså partiet till 1 910 respektive 2 170 miljoner kronor, dvs. 470 respektive 455 miljoner kronor utöver regeringens förslag. I dessa budgetramar ingår också – som tidigare nämnts i betänkandet – att ett nytt anslag inrättas för att främja utbyggnaden av solvärme.

Jag vill också understryka – mot bakgrund av vad som sägs i motionerna 1998/99: MJ747 (mp) och 1998/99: Bo505 (mp) – vikten av att det investeringsbidrag som avses gå till utbyggnad av små vattenkraftverk slopas, eller enbart används för teknikförbättring i befintliga vattenkraftverk. Från Miljöpartiets sida kommer vi inför förhandlingar med regeringen om kommande års budget att verka för att det energipolitiska omställningsprogrammet inte skall innehålla bidrag som stimulerar till fortsatt utbyggnad av orörda vattendrag.

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 1999

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Regeringens förslag	m	v	kd	c	fp	mp
A 1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	113 434						
B 1 Bidrag för att minska elanvändning	355 000	-355 000				-187 000	
B 2 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	135 000	-135 000				-71 000	
B 3 Åtgärder för effektivare energianvändning	65 000	-53 000				-34 000	
B 4 Energiforskning	398 056	-30 000				-209 000	
B 5 Energiteknikstöd	130 000					-68 000	
B 6 Introduktion av ny energiteknik	230 000					-121 000	
B 7 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	50 000						
B 8 Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energi- området	5 000						
B 9 Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige	200 000	-200 000		-60 000		-200 000	
B 10 Nytt anslag: Östsäkerhet						+100 000	
Summa	1 681 490	-773 000	±0	-60 000	±0	-790 000	±0

Ärendet	1
Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	3
Utskottet	7
Inledning.....	7
Bedömning av regeringens resultatredovisning	7
Bakgrund.....	7
Regeringens resultatredovisning	8
Utskottets bedömning.....	9
Lagen om kärnkraftens avveckling	10
Bakgrund.....	10
Motionen	11
Vissa kompletterande uppgifter.....	11
Utskottets ställningstagande	12
Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket	12
Propositionen	12
Motionen	13
Vissa kompletterande uppgifter.....	13
Utskottets ställningstagande	15
Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi	15
Omställning och utveckling av energisystemet.....	16
Propositionen.....	16
Motionerna	16
Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (A 1)	18
Propositionen.....	18
Bidrag för att minska elanvändning (B 1).....	18
Propositionen.....	18
Motionerna	19
Vissa kompletterande uppgifter.....	20
Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor (B 2).....	20
Propositionen.....	20
Motionerna	21
Vissa kompletterande uppgifter	22
Åtgärder för effektivare energianvändning (B 3)	23
Propositionen.....	23
Motionerna	24
Energiforskning (B 4).....	24
Propositionen.....	24
Motionerna	25
Energiteknikstöd (B 5)	25
Propositionen.....	25
Motionerna	26
Introduktion av ny energiteknik (B 6)	26

Propositionen.....	26
Motionerna	26
Vissa kompletterande uppgifter	27
Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser (B 7).....	27
Propositionen.....	27
Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet (B 8)	28
Propositionen.....	28
Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige (B 9).....	29
Propositionen.....	29
Motionerna	29
Utskottets ställningstagande	30
Affärsverket svenska kraftnät	31
Propositionen	31
Vissa kompletterande uppgifter.....	33
Utskottets ställningstagande	35
Landsbygdens elektrifiering.....	35
Propositionen	35
Vissa kompletterande uppgifter.....	36
Utskottets ställningstagande	38
Hemställan	38
Reservationer.....	40
1. Lagen om kärnkraftens avveckling (m, kd, fp)	40
2. Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket (m, kd, fp).....	41
3. Affärsverket svenska kraftnät (c, mp)	42
4. Landsbygdens elektrifiering (m, kd, c, fp).....	43
Särskilda yttranden	44
1. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (m).....	44
2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (kd).....	45
3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (fp)	45
4. Anslag för budgetåren 2000 och 2001 (mp).....	46
Bilaga	
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 1999	47